ПРАТ «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»

САЛЮК-КРАВЧЕНКО Олександр Олексійович

УДК 351.824.11(477)

РОЗВИТОК МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

25.00.02 – механізми державного управління

РЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора наук з державного управління

Київ – 2026

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом».

Офіційні опоненти:

доктор наук з державного управління, професор
АНДРІЄНКО Микола Васильович,
Національний університет цивільного захисту України, начальник Науково-дослідного центру цивільного захисту Інституту наукових досліджень цивільного захисту;

доктор наук з державного управління, професор
ГОРНИК Володимир Гнатович,
Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського,
директор Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування;

доктор наук з державного управління, професор
ДЄГТЯР Олег Андрійович,
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника,
професор кафедри публічного управління та адміністрування.

Захист відбудеться *«6» листопада 2026 року об 09.30 годині* на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.142.04 ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом» за адресою: 03039, м. Київ, вул. Фрометівська, 2.

Із дисертацією можна ознайомитись у Міжнародному бібліотечно-інформаційному центрі ім. Ярослава Мудрого ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (03039, м. Київ, вул. Фрометівська, 2).

Реферат розіслано «5» жовтня 2026 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради **І. М. Капеліста**

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Масштаби реалізації зовнішньої та внутрішньої політики держави залежать від наявності в економіці розвинутого та стало функціонального паливно-енергетичного комплексу (ПЕК) країни. Сукупність ієрархічно пов'язаних систем органів управління, які представлені в державному, приватному та комунальному секторах економіки, існують з метою здійснення ефективних заходів впливу на енергетичну сферу. Водночас відповідні управлінські інституції, функціонуючи в умовах динамічних соціально-економічних процесів, трансформації енергетичних ринків та виникнення нових викликів і загроз, потребують постійного вдосконалення. Це зумовлює необхідність їх системної трансформації та розвитку, а також упровадження сучасних управлінських інструментів, здатних забезпечити належну адаптивність, стійкість та ефективність функціонування системи управління ПЕК.

Формування та структурна трансформація вітчизняного паливно-енергетичного комплексу в історичній ретроспективі відбувалися під впливом комплексу різноманітних внутрішніх і зовнішніх чинників, характер та інтенсивність впливу яких змінювалися залежно від конкретного історичного періоду. Унаслідок тривалого процесу становлення в Україні сформувалися основні складові ПЕК, зокрема вугільна промисловість, розвиток якої бере початок із XVIII століття; нафтогазова промисловість, виникнення якої окремі джерела датують XVII століттям, а більшість дослідників – XVIII століттям; енергетична галузь, активне становлення якої припадає на 80-ті роки XIX століття; ядерна енергетика та атомна промисловість, розвиток яких у промислових масштабах розпочався з 1977 року; а також відновлювана енергетика, сучасний етап розвитку якої в Україні бере початок із 2003 року. Розуміння основних етапів становлення та розвитку енергетичної системи України дає змогу простежити закономірності її історико-трансформаційної еволюції та структурних перетворень, результатом яких стало формування одного з найбільших у Європі національних ПЕК. З огляду на це актуалізується потреба подальшого вдосконалення та інноваційного розвитку механізмів державного управління у сфері забезпечення енергетичної безпеки України, здатних відповідати сучасним викликам і загрозам та забезпечувати стійке функціонування енергетичної системи держави.

Інституційний механізм публічного управління у сфері енергетики як система ієрархічно та функціонально взаємопов'язаних органів публічної влади відіграє визначальну роль у забезпеченні енергетичної безпеки держави. Його функціонування та розвиток безпосередньо пов'язані з характером викликів і загроз, що виникали перед енергетичною системою України на етапах її становлення. Починаючи з 1991 року, вітчизняна енергетична система зазнавала впливу комплексу зовнішніх і внутрішніх загроз, що зумовлювало необхідність трансформації інструментарію публічного управління та адаптації відповідних управлінських механізмів до нових безпекових умов. Одним із найбільш виразних проявів зовнішнього впливу на енергетичну безпеку України стали газові кризи 2005–2006, 2008–2009 та 2013–2014 років, які продемонстрували вразливість національної енергетичної системи до зовнішньополітичних та економічних

чинників. Новий етап загострення енергетичних загроз розпочався у 2014 році у зв'язку з тимчасовою окупацією Автономної Республіки Крим та початком збройної агресії на сході України. Унаслідок цього було втрачено контроль над частиною енергетичних ресурсів та інфраструктури, зокрема нафтогазовими і вугільними активами, а також зазнали пошкоджень і руйнувань об'єкти традиційної та відновлюваної енергетики на тимчасово окупованих територіях Автономної Республіки Крим, Донецької та Луганської областей. Принципово новий рівень загроз для енергетичної безпеки України сформувався після початку повномасштабного збройного вторгнення рф у 2022 році. Систематичні атаки на об'єкти енергетичної інфраструктури, руйнування генерувальних і розподільних потужностей, об'єктів передачі та транспортування енергоносіїв створили безпрецедентні виклики для функціонування енергетичної системи держави.

З огляду на трансформацію характеру та масштабів сучасних енергетичних загроз забезпечення належного рівня енергетичної безпеки України належить до ключових завдань системи публічного управління. Важливим інструментом його реалізації є стратегічне управління у сфері енергетичної безпеки, що має ґрунтуватися на врахуванні національного досвіду протидії енергетичним загрозам та адаптації ефективних практик зарубіжних держав до національних умов.

Види, масштаби та характер енергетичних загроз національного рівня постійно змінюються й ускладнюються, набуваючи нових форм та поєднуючись із політичними, економічними, воєнними, технологічними й інфраструктурними ризиками. Така динаміка зумовлює необхідність формування органами публічної влади комплексних, багаторівневих та адаптивних управлінських рішень, спрямованих на виявлення, попередження та мінімізацію відповідних загроз. Сучасна система забезпечення енергетичної безпеки України має передбачати застосування гнучких управлінських моделей, здатних оперативно адаптуватися до змін безпекового середовища, забезпечувати стійкість енергетичної інфраструктури та безперервність функціонування енергетичної системи.

Вітчизняний ПЕК характеризується специфічною структурою та різноманітністю суб'єктного складу, що зумовлено наявністю різних організаційно-правових форм і форм власності у сфері енергетики. До його учасників належать державні підприємства та установи, суб'єкти приватного сектору, енергетичні компанії, групи та холдинги, господарські товариства, а також інші юридичні особи, власниками яких можуть виступати держава, територіальні громади або приватні особи. Така структурна та інституційна різноманітність зумовлює необхідність належного узгодження інтересів і координації діяльності різних учасників енергетичного ринку в межах багаторівневого та багатофункціонального процесу державного управління. Забезпечення енергетичної безпеки держави та досягнення цілей сталого розвитку енергетичної галузі потребують формування комплексного механізму публічного управління, здатного забезпечувати ефективну взаємодію державних органів, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання та інших учасників енергетичного ринку. Особливого значення набуває адаптація такого механізму до умов воєнного стану, а також до завдань повоєнного відновлення та довгострокової модернізації ПЕК України. Визначальною властивістю такого

механізму має бути його адаптивність і динамічність. Водночас системна взаємодія складових механізму та їх взаємозалежність зумовлюють виникнення нових системних властивостей, які не можуть бути зведені до сукупності характеристик окремих його елементів, що дає підстави розглядати його як емерджентну систему публічного управління у сфері забезпечення енергетичної безпеки.

Гнучкі моделі державного регулювання та публічного управління паливно-енергетичним комплексом, інструменти прогнозування й оцінювання енергетичних ризиків, механізми інтеграції відновлюваних джерел енергії та диверсифікації джерел і маршрутів постачання енергоносіїв, системи оперативного моніторингу, а також інструменти кризового управління та повоєнного відновлення становлять взаємопов'язану сукупність складових сучасного механізму публічного управління у сфері забезпечення енергетичної безпеки. Водночас зазначені інструменти створюють організаційно-управлінські передумови для модернізації енергетичної сфери України в умовах повоєнного відновлення, її структурної трансформації та подальшої інтеграції до європейського енергетичного простору.

Проблематика розвитку публічного управління, зокрема у сфері енергетики, знайшла відображення у численних наукових працях вітчизняних і зарубіжних дослідників. Вагомий внесок у формування та розвиток теоретико-методологічних засад цього напряму досліджень зробили О. Баула, Є. Бобров, С. Бугазіянус, А. Буряченко, О. Гавриленко, Ю. Драчук, А. Євдокимова, А. Євдокимов, А. Зеркаль, С. Іванцов, Л. Ігнатова, Є. Коваленко, Я. Коваль, С. Козловський, Ф. Колмек, В. Куценко, Р. Лавров, О. Лютак, О. Мартинюк, Р. Мацик, О. Микитин, І. Негляд, І. Петрунчак, Л. Пилипенко, І. Полулях, А. Славкова, П. Ткаченко, В. Цепенда, Д. Чавостін, М. Шкварилюк, І. Щуров, М. Яворська та ін.

Питання формування та розвитку механізмів публічного управління у сфері забезпечення енергетичної безпеки досліджували С. Бондаренко, М. Буданов, А. Вітко, Л. Гораль, М. Журавель, В. Загурська-Антонюк, У. Ільницька, О. Климчук, Д. Кондрашин, О. Коротченко, В. Лір, Л. Матійчук, О. Муза, О. Острогляд, П. Покатаєв, А. Помаза-Пономаренко, І. Семенець-Орлова, М. Сінайко, Н. Слободян, О. Солосіч, Н. Струк, О. Суходоля, Д. Тарадуда, С. Тульчинська, О. Шабала, Я. Шевчук, О. Шпатакова, О. Якимчук, Б. Янишен та ін.

Попри значний науковий доробок у сфері публічного управління та дослідження окремих аспектів функціонування енергетичного сектору, сучасні безпекові умови зумовлюють необхідність подальшого розвитку відповідних теоретико-методологічних положень. Насамперед потребують додаткового наукового осмислення особливості функціонування механізмів публічного управління у сфері енергетичної безпеки в умовах воєнного стану, а також завдання їх адаптації до потреб повоєнного відновлення та структурної трансформації ПЕК України. Особливої актуальності набуває розроблення системного підходу до визначення змісту, структури, принципів та інструментів розвитку механізмів публічного управління у сфері енергетичної безпеки з урахуванням динаміки сучасних загроз, необхідності забезпечення стійкості енергетичної системи та її подальшої модернізації. Наявність зазначених

теоретичних і практичних проблем зумовлює актуальність обраної теми дисертаційного дослідження.

Наукова проблематика дисертаційного дослідження полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних засад розвитку механізмів публічного управління у сфері енергетичної безпеки сучасної України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до науково-дослідної роботи ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом» на тему: «Розвиток публічного управління та адміністрування в умовах системних галузевих реформ: соціальні, економічні, безпекові та культурні аспекти» (ДР № 0121U110533), в якій автор брав участь як співвиконавець (Довідка від 26 листопада 2025 р. № 4608). Особистий внесок автора полягає у розробці пропозицій щодо застосування механізмів публічного управління процесами забезпечення енергетичної безпеки України.

Результати дисертаційного дослідження впроваджено у практичну діяльність Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики» під час розроблення та реалізації окремих наукових напрямів, проєктів і програм, зокрема під час підготовки звіту за результатами науково-дослідної роботи «Формування нової системи освіти дорослих для забезпечення економіки країни фахівцями в умовах її повоєнної відбудови» (ДР № 0120U103179). У межах зазначеної науково-дослідної роботи автором запропоновано комплекс рекомендацій щодо розроблення освітніх програм для підготовки фахівців у сфері забезпечення енергетичної безпеки держави (Довідка від 10 грудня 2025 р. № 05-12/588).

Мета і завдання дослідження. *Метою* дисертаційної роботи є розроблення концептуальних засад та формування методологічно-прикладних положень розвитку механізмів публічного управління у сфері енергетичної безпеки сучасної України.

Для реалізації зазначеної мети в межах дисертаційного дослідження визначено такий комплекс завдань:

– обґрунтувати теоретичні засади та уточнити понятійно-категоріальний апарат дослідження публічного управління у сфері енергетичної безпеки;

– дослідити історичні етапи становлення та розвитку публічного управління у сфері енергетичної безпеки України;

– узагальнити зарубіжний досвід публічного управління у сфері енергетичної безпеки держави;

– дослідити нормативно-правову базу у сфері енергетичної безпеки України до та після повномасштабного вторгнення рф;

– охарактеризувати інституційну та організаційно-функціональну структуру механізмів публічного управління у сфері енергетичної безпеки України до і після початку повномасштабного вторгнення росії;

– систематизувати основні ризики, виклики та загрози у сфері енергетичної безпеки України, які впливають на стабільність і стійкість енергетичної системи України в умовах викликів сьогодення, а також дослідити особливості впливу міждержавних енергетичних протистоянь на стан енергетичної безпеки України;

– окреслити можливості реформування механізмів публічного управління у паливно-енергетичній сфері України для забезпечення енергетичної безпеки;

– розкрити роль ядерної енергетики та атомної промисловості у забезпеченні енергетичної безпеки та сталому розвитку енергетичної системи України в умовах повоєнного відновлення; визначити роль відновлюваної енергетики та енергетичної децентралізації у зміцненні енергетичної безпеки України;

– конкретизувати особливості ефективних національних моделей енергетичної безпеки та їх дієве застосування світовими державами-лідерами; дослідити особливості функціонування глобальної системи енергетичної безпеки та визначити роль міжнародних організацій у її формуванні, координації та забезпеченні;

– охарактеризувати сучасний інструментарій публічного управління у сфері забезпечення енергетичної безпеки України та визначити напрями його вдосконалення; сформувати ефективні механізми публічного управління, які здатні забезпечити стабільний розвиток паливно-енергетичного комплексу держави та сприяти реалізації стратегічних цілей України; розробити концептуальну модель комплексного механізму публічного управління у сфері енергетичної безпеки України в умовах воєнного стану та визначити напрями її практичного застосування;

– розробити стратегічні підходи та практичні рекомендації щодо розвитку публічного управління у сфері енергетики в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення; обґрунтувати теоретико-методологічні засади формування післявоєнної стратегії забезпечення енергетичної безпеки України та визначити напрями трансформації інституційного механізму публічного управління у відповідній сфері.

Об’єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у процесі публічного управління у сфері енергетики в сучасній Україні та пов’язані із забезпеченням енергетичної безпеки держави.

Предмет дослідження – розвиток механізмів публічного управління у сфері енергетичної безпеки в сучасній Україні.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну основу дисертаційного дослідження складають: новітні та фундаментальні концепції публічного управління, наукові праці вітчизняних і закордонних учених, дослідників, практиків і експертів з питань державного управління, зокрема у сфері національної енергетичної безпеки та механізмів державного управління. У ході дослідження використано ресурси порталів з нормативно-правовими актами, статистичні дані, наукові періодичні видання.

Стрижнем методології дисертації стала сукупність методів і прийомів, які відповідають поставленій меті й завданням та, водночас, враховують об’єкт та предмет дисертаційного дослідження, що забезпечило виконання й вирішення визначених наукових завдань.

У межах відповідного наукового дослідження використано й успішно застосовано такі методи: *абстрактно-логічний* – для опрацювання теоретико-методологічних засад публічного управління у сфері енергетичної безпеки, формування теоретичних положень та обґрунтування висновків за результатами

дослідження (п. 1.1–1.3, 2.1–2.3); *морфологічний аналіз* – для дослідження структури та змісту понятійно-категоріального апарату публічного управління у сфері енергетичної безпеки, а також визначення основних структурних елементів відповідних понять (п. 1.2, 2.2); *метод багатокритеріального аналізу* – для комплексного оцінювання основних загроз і ризиків у сфері енергетичної безпеки, аналізу інституційної та організаційно-функціональної структури публічного управління, а також системного дослідження нормативно-правового забезпечення відповідної сфери (п. 2.2–2.3); *методи структурно-логічного та системно-функціонального аналізу* – для визначення взаємозв'язків між структурними елементами механізмів публічного управління, дослідження їх функціонального призначення та особливостей функціонування у сфері ядерної та відновлюваної енергетики (3.2–3.3); *метод експертного аналізу* – для оцінювання окремих проблемних аспектів функціонування механізмів публічного управління у сфері енергетичної безпеки та обґрунтування окремих положень щодо їх удосконалення; *історичний метод* – для дослідження основних етапів становлення та розвитку публічного управління у сфері енергетичної безпеки України, а також простеження трансформації характеру енергетичних загроз у різні історичні періоди, зокрема в контексті російсько-українського енергетичного протистояння (п. 1.1, 3.4); *порівняльно-правовий метод* та *метод аналогії* – для дослідження закордонного досвіду публічного управління у сфері енергетичної безпеки, порівняння національних моделей забезпечення енергетичної безпеки та визначення можливостей адаптації відповідних практик до умов України (п. 4.2); *методи системного аналізу, класифікації, синтезу, систематизації й узагальнення* – на всіх етапах дослідження, особливо в частині розкриття кращих світових практик модернізації механізмів публічного управління у вимірі енергетичних та політичних загроз (п. 1.1–1.3, 2.1–2.3, 3.1–3.4, 4.1–4.3); *міждисциплінарний метод* – для комплексного дослідження енергетичної безпеки на стику публічного управління, права, економіки, енергетики та міжнародних відносин, а також для визначення впливу діяльності міжнародних організацій на формування глобальної системи енергетичної безпеки (п. 5.2–5.4); *контент-аналіз* – для дослідження змісту нормативно-правових актів, стратегічних документів, програмних та інших офіційних матеріалів у сфері енергетичної безпеки (п. 2.1–2.3, 4.1–4.3); *статистичний метод* – для опрацювання та аналізу кількісних показників функціонування енергетичного сектору, зокрема динаміки енергетичної залежності, виробництва, споживання та імпорту енергоресурсів (п. 3.2–3.4); *прогностичний метод та метод сценарного прогнозування* – для визначення можливих напрямів розвитку енергетичної безпеки України, оцінювання перспектив функціонування енергетичної системи в умовах різних геополітичних та економічних сценаріїв, а також обґрунтування стратегічних підходів до публічного управління у воєнний та повоєнний періоди (п. 5.3–5.5); *метод моделювання* – для розроблення концептуальної моделі комплексного механізму публічного управління у сфері забезпечення енергетичної безпеки України як системно-адаптивної конструкції, орієнтованої на динамічне реагування на сучасні енергетичні загрози (п. 5.4); *логіко-діалектичний метод* – для розкриття сутності, взаємозв'язків і закономірностей розвитку основних категорій та понять,

використаних у дослідженні, зокрема «публічне управління у сфері енергетичної безпеки», «післявоєнна енергетична стратегія розвитку України», «держава-лідер в енергетичній сфері», «комплексний механізм публічного управління у сфері енергетичної безпеки», «державний енергетичний тероризм»; *графічний метод* – для візуалізації теоретичних положень, структурних взаємозв'язків, моделей, механізмів, алгоритмів та результатів дослідження (п. 1.1–1.3, 2.1–2.3).

Інформаційною та емпіричною основою дисертаційного дослідження слугували нормативно-правові акти Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, статистичні дані й відомості з наукових інтернет-ресурсів, матеріали Державної служби статистики України, наукові праці учених та матеріали науково-практичних конференцій.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в комплексному обґрунтуванні теоретико-методологічних основ розвитку механізмів публічного управління для забезпечення енергетичної безпеки України. У дисертаційній роботі запропоновано розв'язання наукової проблеми щодо підтримки сталої роботи енергетичної галузі України в умовах посилення безпекових викликів шляхом розробки пропозицій для розбудови механізмів публічного управління адаптивно-динамічного типу функціонування.

Визначальними здобутками дослідження, що характеризують та визначають наукову новизну, є зокрема такі:

вперше:

– надано авторські дефініції понять «комплексний механізм публічного управління у сфері національної енергетичної безпеки» (як інтегрована мережа інституцій енергетичної системи держави, що реалізують управлінські повноваження в різних технологічних умовах функціонування (в тому числі, воєнного та мирного часу) та забезпечують скоординованість, об'єднують горизонтальні, вертикальні форми менеджменту в енергетичній сфері, включають об'єднаний кризовий інституціональний орган управління як суб'єкт втілення в енерготехнологічні процеси адаптивно-динамічного інструментарію реагування на ситуації ускладнення вироблення енергетичної генерації, енергетичні кризи та інші нетипові енерготехнологічні ситуації, з метою забезпечення сталого функціонування паливно-енергетичного комплексу країни), «державний енергетичний тероризм» (це сукупність незаконних дій, спрямованих агресором проти цивільного комплексу паливно-енергетичної інфраструктури з метою знищення, блокування та заподіяння максимальної шкоди енергетичній безпеці держави всіма доступними шляхами та методами) та «українська післявоєнна енергетична стратегія розвитку» (стратегічний документ, який генеральною метою визначає забезпечення енергетичної незалежності держави, розроблений з урахування принципів енергоефективності, енергозаощадження та декарбонізації, розрахований на нові покоління енергетичних генерацій автономного типу функціонування – відновлювальної і ядерної видів енергетик, атомної промисловості);

– здійснено наукове обґрунтування Української післявоєнної енергетичної стратегії та розкрито сучасні елементи енергетичного стратегування енергетичної безпекової системи (ресурси досягнення, часовий проміжок здійснення, завдання і

реперні точки виконання тактичних цілей та підсумкову генеральну мету розвитку), яка дозволяє практикувати десятирічні часові проміжки термінів реалізації стратегії, запровадження адаптивно-динамічних механізмів енергетичної безпеки, принципи енергоефективності, енергозаощадження, декарбонізації, реалізації науково-виробничої конгломерації, застосування трансформаційних процесів застарілих видів та використання новітніх поколінь енергетичних генерацій автономного типу функціонування;

– сформовано комплексний тип механізму публічного управління у сфері енергетичної безпеки в умовах правового режиму воєнного стану в Україні, визначено його прикладні елементи (вектори) та варіанти застосування, до складу яких віднесено військово-безпекові, економіко-фінансові, екстрено-кризові, кібернетично-цифрові, міжнародно-дипломатичні, організаційно-управлінські, публічно-адміністративні та технологічні засоби, інтегроване застосування яких забезпечує ефективне реагування на кризові умови функціонування паливно-енергетичного комплексу України;

– обґрунтовано потребу створення нової інституції в системі органів публічної влади – Національного центру реагування на кризові стани в енергетиці – як міжвідомчого координаційно-аналітичного органу у системі центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом для виявлення та прогнозування кризових ситуацій у енергетичній системі; запропоновано проєкт Постанови КМУ про створення такої інституції, розроблено доповідну записку Кабінету Міністрів України щодо реалізації державної політики на тему «Формування державної політики кризового реагування у сфері енергетичної безпеки», в якій обґрунтовано необхідність формування міжвідомчої інтегрованої системи кризового реагування шляхом утворення зазначеного Центру, а також розроблено його організаційну структуру (рис. 1);

удосконалено:

– аналіз трансформації нормативно-правової бази у сфері забезпечення енергетичної безпеки України на етапах до та після початку повномасштабного збройного вторгнення рф, а також рекомендації щодо розроблення доктрини енергетичної безпеки України;

– характеристику інституційно-організаційної взаємодії ключових суб’єктів забезпечення енергетичної безпеки України, розподілу їх компетенції та трансформації відповідних управлінських механізмів в умовах воєнного стану з урахуванням імпортозалежності вітчизняної енергетики, інших енергетичних ризиків та наслідків систематичних атак на енергетичну інфраструктуру України у 2022–2024 роках;

– підхід до забезпечення енергетичної самодостатності держави як основи її енергетичної безпеки, економічної стійкості та сталого розвитку, що передбачає поступове зменшення імпортозалежності та формування умов для самозабезпечення енергоресурсами шляхом переходу від переважно адміністративного регулювання до стимулювання розвитку енергетичного середовища , а також визначено систему її складових, до яких віднесено: диверсифікацію джерел (перехід від викопного палива до відновлюваної енергетики (сонце, вітер, біомаса, гідро, геотермальна енергія), децентралізацію

генерації (розвиток локальних енергоостровів, мікромереж та підтримка активних споживачів), технологічну модернізацію (впровадження «розумних» мереж, промислових систем накопичення енергії та цифрових платформ обліку), енергоефективність (оптимізація споживання на всіх рівнях – від термомодернізації будівель до зниження енергомісткості промислового виробництва, об'єднання енергетичного планування із просторовим (містобудівним) розвитком територій та транспортною інфраструктурою), ресурсну автономію (максимальне використання місцевих видів палива та вторинних енергоресурсів);

– рекомендації для органів публічного управління щодо забезпечення енергетичної самодостатності у контексті досягнення цілей сталого розвитку, що передбачають створення регіональних фондів підтримки локальних енергетичних ініціатив за рахунок цільових екологічних податків, розвиток механізмів «зелених» публічних закупівель та цільову підтримку бюджетних установ у придбанні товарів і послуг із високими показниками енергоефективності, запровадження посади енергоменеджера у штатній структурі органів місцевого самоврядування, стимулювання територіальних громад до розроблення планів сталого енергетичного розвитку, а також підтримку створення енергетичних кооперативів як форми колективного інвестування та управління локальними об'єктами генерації;

– обґрунтування підходу до повоєнного відновлення енергетичної інфраструктури України на засадах інноваційної відбудови, орієнтованого на формування децентралізованої, низьковуглецевої та технологічно модернізованої енергетичної системи, основними пріоритетами якого визначено: децентралізацію та гнучкість (заміна великих теплових станцій мережею малих, розподілених об'єктів генерації для забезпечення стійкості енергосистеми до військових та фізичних загроз); прискорений «зелений» перехід (максимальне збільшення частки сонячної, вітрової, біомасової та гідроенергетики з метою повної декарбонізації та відмови від викопного палива); впровадження «розумних» цифрових мереж, що автоматично балансують попит і пропозицію, а також ефективно інтегрують відновлювані джерела; розвиток систем накопичення (розгортання масштабних промислових акумуляторів для збереження надлишків зеленої енергії та підтримки стабільної частоти в мережі); розбудову водневої та біометанової інфраструктури (модернізація газотранспортної системи), а також залучення «зелених» інвестицій шляхом формування прозорих умов для міжнародних донорів і приватного капіталу, гармонізацію національного законодавства з правом Європейського Союзу у сфері кліматичної та енергетичної політики, стимулювання створення локальних промислових кластерів для виробництва енергетичного обладнання та компонентів, а також посилення кібербезпеки й фізичного захисту об'єктів енергетичної інфраструктури;

дістали подальшого розвитку:

– визначення напрямів спільної взаємодії держави, бізнесу та суспільства для забезпечення стійкості енергетичної системи України в умовах воєнних загроз: 1) розбудова децентралізованої генерації (скасування мита на енергетичне обладнання, забезпечення спрощеного підключення до мереж (держава), створення

мережі малих газопоршневих, біогазових та сонячних електростанцій (бізнес), інвестування у дахові сонячні панелі, об'єднання в енергетичні кооперативи (громадяни); 2) фінансування та залучення інвестицій (програми пільгового кредитування (держава), залучення приватного капіталу, довгострокові договори на купівлю зеленої енергії (бізнес), контроль та підтримка прозорих тарифів, які покривають модернізацію інфраструктури (громадяни); 3) енергоефективність та управління попитом (програми термомодернізації через Фонд енергоефективності (держава), виробництво енергоощадних товарів (бізнес), зростання запиту на екологічну енергію (громадяни); 4) захист та фізична стійкість інфраструктури (гарантії безпеки енергетичних об'єктів (держава), розбудова нової генерації, створення резервних систем живлення, відновлення пошкодженої мережі (бізнес), зниження споживання енергії під час пікових навантажень чи аварій (громадяни);

– обґрунтування нової архітектури публічного управління у сфері енергетичної безпеки України як переходу від моделі термінового реагування та виживання до постійно функціонуючої системи забезпечення стійкості й розвитку, що передбачає трансформацію управлінської парадигми від жорстко централізованого контролю до гнучкої, децентралізованої, проактивної та мережевої моделі взаємодії інституцій у сфері енергетики з посиленням ролі органів місцевого самоврядування та ґрунтується на: 1) новій технологічній базі (мікромережі, інтеграція «великої генерації» із системами розподілених енергетичних ресурсів); 2) синхронізації процедурних особливостей з ЄС (гармонізація правил ринку та технічних регламентів ЄС); 3) створенні багаторівневої системи інженерного, організаційного та фізичного захисту об'єктів критичної інфраструктури, а також передбачає визначення пріоритетних завдань для органів публічної влади щодо: стимулювання інвестицій бізнесу у локальну генерацію та когенераційні установки; захисту інфраструктури (забезпечення фінансування та координації будівництва антидронових та антиракетних захисних споруд); цифровізації управління, впровадження технології розумних мереж для оперативного реагування на дисбаланси в енергосистемі; регіональної автономізації (надання повноважень місцевим громадам створювати власні енергетичні острови для автономного забезпечення критичних об'єктів (лікарень, водоканалів); рамки перспективного розвитку (стратегічне моделювання ризиків та розбудову стійкості) (табл. 1);

– підхід до дослідження історичних тенденцій розвитку публічного управління у сфері енергетичної безпеки України шляхом виокремлення основних етапів розвитку енергетичної інфраструктури у 1928–2014 роках та етапів розвитку енергетики України у 2014–2021 роках;

– характеристику сучасного стану механізмів публічного управління у сфері забезпечення енергетичної безпеки України з урахуванням перспектив розвитку відновлюваної та ядерної енергетики, а також атомної промисловості як стратегічно важливих складових енергетичної системи держави;

– науково-методологічні підходи до узагальнення міжнародного досвіду реформування та вдосконалення механізмів публічного управління у сфері енергетики, забезпечення стійкого функціонування глобальної системи енергетичної безпеки та розвитку глобальної енергетичної архітектури, з урахуванням безпекових

механізмів контролю за функціонуванням енергетичних систем і формування передумов для забезпечення національної енергетичної стійкості держав-лідерів.

Практичне значення одержаних результатів визначається обґрунтованістю сформульованих у дисертації теоретичних положень, висновків і рекомендацій щодо розвитку механізмів публічного управління у сфері енергетичної безпеки сучасної України. Практичне використання результатів дисертаційного дослідження здійснювалося у діяльності органів публічної влади, наукових установ, підприємств та інших організацій, зокрема:

у діяльності центральних органів виконавчої влади та їх структурних підрозділів:

– Управлінням житлово-комунального господарства та енергозбереження Закарпатської обласної державної адміністрації (Закарпатської обласної військової адміністрації) – під час розроблення безпекових компонентів програм розвитку енергоефективності та енергозбереження Закарпатської області (Довідка про впровадження від 27.11.2025 р. № 01-06/928);

у науково-дослідній діяльності:

– Інститутом загальної енергетики Національної академії наук України – у процесі розвитку аналітичного, експериментального та прогнозного напрямів науково-дослідної діяльності інституту (Довідка про впровадження від 04.12.2025 р. № 268/322-20);

– ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом» – під час виконання науково-дослідної роботи «Розвиток публічного управління та адміністрування в умовах системних галузевих реформ: соціальні, економічні, безпекові та культурні аспекти» (Довідка про впровадження від 26.11.2025 р. № 4608);

– Державною науковою установою «Інститут освітньої аналітики» – під час розроблення та реалізації окремих наукових напрямів діяльності, проєктів і програм установи, зокрема під час підготовки звіту за результатами науково-дослідної роботи «Формування нової системи освіти дорослих для забезпечення економіки країни фахівцями в умовах її повоєнної відбудови» (Довідка про впровадження від 10.12.2025 р. № 05-12/588);

в інших установах та організаціях:

– Державним підприємством «Регіональні електричні мережі» – під час розроблення нормативних документів, що регулюють управлінські механізми прогнозування стану енергетичної безпеки підприємства (Довідка про впровадження від 09.09.2025 р. № 12/1957/Д);

– Державним підприємством «38 відділ інженерно-технічних частин» – під час розроблення нормативних документів щодо визначення та прогнозування рівнів стану енергетичної безпеки підприємства (Довідка про впровадження від 08.10.2025 р. № 1753/Д);

– Приватним акціонерним товариством «Закарпаттяобленерго» – під час упровадження та застосування інструментів управління процесами забезпечення енергетичної безпеки, зокрема для визначення та прогнозування рівнів енергетичної стійкості товариства (Довідка про впровадження від 27.11.2025 р. № 154-28/14887);

– Центральним штабом Державної воєнізованої гірничорятувальної служби у вугільній промисловості – під час розроблення нормативних документів, що регулюють управлінські механізми прогнозування рівнів стану енергетичної безпеки державної установи (Довідка про впровадження від 01.12.2025 р. № 01/981).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою працею здобувача, у якій обґрунтовано авторський підхід до розв'язання наукового завдання щодо розвитку механізмів публічного управління у сфері забезпечення енергетичної безпеки України. Особистий внесок здобувача у наукових працях, опублікованих у співавторстві, полягає у формуванні та обґрунтуванні положень, що безпосередньо використані в дисертаційному дослідженні; конкретний внесок автора у кожну таку працю наведено у списку опублікованих праць за темою дисертації. Усі основні результати, теоретичні положення, наукові ідеї, рекомендації та висновки дисертаційного дослідження сформульовано та обґрунтовано автором самостійно.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення, результати, висновки та пропозиції дисертаційного дослідження доповідалися й обговорювалися на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, конгресах, наукових форумах та круглих столах, зокрема: VII ISC From the Baltic to the Black Sea: the Formation of Modern Economic Area: Conference Proceedings (Riga, Latvia, 2023); ISC Transformation processes of the economic system in the context of modern challenges: Conference Proceedings (Klaipeda, Lithuania, 2024); ISC Innovation and investment mechanisms for the development of international relations and market economy: Conference Proceedings (Kielce, Poland, 2024); XI МНП Інтернет-конференції «Організаційно-правові аспекти публічного управління в Україні» (м. Полтава, 2024); II ВНП конференції «Актуальні проблеми сучасної науки: теоретичні та практичні дослідження молодих учених» (м. Полтава, 2024); XI ВНП конференції «Розвиток основних напрямів соціогуманітарних наук: проблеми та перспективи» (м. Кам'янське, 2024); IX МНП конференції «Розбудова інноваційних економіки, менеджменту та освіти в умовах нової соціальної реальності» (м. Київ, 2024); ВНП конференції за міжнародною участю «Публічне управління та адміністрування в Україні: євроінтеграційний поступ» (м. Івано-Франківськ, 2024); ISC Global modern trends in research (Riga, Latvia, 2024); ISC Transformation of the Economic System in the Modern Context: Processes, Strategies, Technologies: Conference Proceedings (Leipzig, Germany, 2024); ISC Activities of specialists in public administration and management amidst digitalization: Conference Proceedings (Wloclawek, Poland, 2024); ISC Formation of a new economic area: methodology, theory, practices: Conference Proceedings (Klaipeda, Lithuania, 2024); ISC Features of public management and administration in the context of globalization (Wloclawek, Poland, 2024); ISC Scientific Area in the Context of Globalisation and Transformation: Conference Proceedings (Riga, Latvia, 2024); VIII Міжнародному конгресі «Сталий розвиток: захист навколишнього середовища. Енергоощадність. Збалансоване природокористування» (м. Львів, 2024); МНП конференції «Міжнародні економічні відносини у глобальному та регіональному вимірі» (м. Ужгород, 2024); ISC Ensuring sustainable economic development in the context of

globalisation challenges: Conference Proceedings (Kielce, Poland, 2024); Круглому столі «Виклики формування нового світового порядку та шляхи реагування на них: економічний вимір» (м. Київ, 2024); МНП конференції «Публічне управління в Україні: виклики та перспективи» (м. Запоріжжя, 2024); ISC Science, Technology, Innovation: Current Issues of Theory and Practice: Conference Proceedings (Riga, Latvia, 2024); ISC Theoretical foundations of law, public management and practice of their application: Conference Proceedings (Riga, Latvia, 2024); ISC Economic Transformation in the Context of Global Challenges: Current Issues: Conference Proceedings (Klaipeda, Lithuania, 2025); МНП конференції «Ефективні механізми господарювання в контексті сучасної економічної теорії» (м. Запоріжжя, 2025); ISC Theoretical and practical aspects of the formation of scientific area: Conference Proceedings (Riga, Latvia, 2025); ВНП онлайн-конференції «Актуальні проблеми менеджменту та публічного управління в сучасних глобалізаційних процесах) (м. Ірпінь, 2025); ВНП конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Шевченківська весна – 2025: публічне управління та державна служба» (м. Київ, 2025); LV-тій МНП конференції «Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку» (м. Острава, Чехія, 2025); X МНП конференції науковців та здобувачів вищої освіти «Актуальні проблеми управління та адміністрування: теоретичні і практичні аспекти» (м. Кам'янець-Подільський, 2025); II-ій ВНП конференції за міжнародною участю «Публічне управління та адміністрування в Україні: євроінтеграційний поступ» (м. Івано-Франківськ, 2025); X МНП конференції «Розбудова інноваційних економіки, менеджменту та освіти в умовах нової соціальної реальності» (м. Київ, 2025); III МНП конференції «Форсайт розбудови України: стратегічні імпульси сталого розвитку в економіці, менеджменті, маркетингу та публічному управлінні» (м. Запоріжжя, 2025).

Публікації. Основні теоретичні положення, результати, рекомендації та висновки дисертаційного дослідження опубліковано у 56 наукових працях, серед яких: 3 статті – у наукових виданнях, що індексуються наукометричними базами даних Scopus та/або Web of Science Core Collection; 20 статей – у провідних фахових виданнях України; 2 інші наукові публікації за темою дисертації; 31 публікація – у формі тез доповідей, опублікованих у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій та круглих столів.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, п'яти розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 502 сторінки, з них основний текст – 373 сторінки. Дисертація містить 27 рисунків, 23 таблиці, список використаних джерел, що налічує 325 найменувань, у тому числі 34 – іноземними мовами, поданий на 39 сторінках, та 15 додатків, розміщених на 44 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дисертаційної роботи, розкрито ступінь наукової розробленості проблеми, сформульовано мету та основні завдання дослідження, визначено його об'єкт і предмет, охарактеризовано методи

дослідження. Висвітлено зв’язок дисертаційної роботи з науковими програмами, планами та темами, обґрунтовано наукову новизну, розкрито практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про апробацію результатів дослідження та публікації за темою дисертації.

У **Розділі 1 «Теоретико-методологічні основи публічного управління у сфері енергетичної безпеки»** здійснено історичний аналіз становлення та розвитку публічного управління у сфері енергетичної безпеки України, визначено основні етапи еволюції підходів до управління енергетичними ресурсами та функціонування енергетичної системи держави. Перший етап – централізоване планування та індустріалізація (1928–1986 рр.) – характеризувався масштабним розвитком енергетичної інфраструктури в умовах централізованого державного планування та управління, що сформувало основу подальшого розвитку ПЕК. Другий етап – трансформація енергетичної системи в умовах здобуття незалежності (1991–2014 рр.) – супроводжувався формуванням національної енергетичної політики, інституційними та структурними змінами у сфері енергетики, а також необхідністю реформування успадкованої інфраструктури відповідно до нових економічних і політичних умов. Третій етап – реформування та європейська інтеграція енергетичного сектору (2014–2021 рр.) – характеризувався посиленням безпекових викликів унаслідок збройної агресії російської федерації та тимчасової окупації частини території України, що зумовило активізацію структурних реформ, поглиблення інтеграції України до європейського енергетичного простору. Четвертий етап – функціонування та розвиток енергетичної системи в умовах повномасштабної війни (2022 р. – дотепер) – визначається необхідністю забезпечення стійкості енергетичної системи в умовах масштабних безпекових загроз. Цей етап характеризується переорієнтацією механізмів публічного управління на забезпечення адаптивності, безперервності функціонування та стійкості енергетичної системи держави.

Визначено енергетичну безпеку як комплексне і багатогранне поняття, яке включає надійне постачання енергоресурсів, захист критичної інфраструктури, диверсифікацію джерел енергії та зниження залежності від зовнішніх постачальників. Аналіз думок учених показав, що публічне управління у сфері енергетичної безпеки розглядається як ключовий інструмент для забезпечення стабільності та стійкості енергетичної системи. Структура публічного управління у сфері енергетичної безпеки включає центральний, регіональний та місцевий рівні, кожен з яких має свої специфічні функції і завдання. Загалом ефективне публічне управління у сфері енергетичної безпеки сприяє забезпеченню національної безпеки та сталого розвитку енергетичної системи, забезпечуючи її стабільність та стійкість до сучасних викликів і загроз.

Здійснено аналіз зарубіжного досвіду публічного управління у сфері енергетичної безпеки, який показав, що успішні країни використовують комплексний підхід, який включає економічні, екологічні та політичні аспекти. Німеччина, Франція, Італія та Іспанія активно інвестують у відновлювані джерела енергії, що знижує їх залежність від викопних палив. Велика Британія, після Brexit, зосередилася, зокрема, на розвитку морської вітроенергетики та сонячної генерації. Норвезький досвід характеризується поєднанням використання природно-

ресурсного потенціалу з інвестиціями у технологічний розвиток енергетики. У США та Канаді важливими складовими енергетичної політики є диверсифікація джерел енергії, розвиток інноваційних технологій. Країни Східної Азії, зокрема Південна Корея, Китай та Японія, приділяють значну увагу розвитку цифровізованих енергетичних мереж та технологій низьковуглецевої генерації. Досвід Австралії та Саудівської Аравії засвідчує можливість поєднання використання значного природно-ресурсного потенціалу з розвитком нових енергетичних технологій та формуванням умов для залучення інвестицій. Узагальнення зазначеного досвіду дало змогу виокремити основні напрями, перспективні для адаптації до українських умов, зокрема диверсифікацію джерел і видів енергії, розвиток відновлюваної та децентралізованої генерації, підвищення енергоефективності, цифровізацію енергетичної інфраструктури, розвиток систем накопичення енергії, стимулювання технологічних інновацій. Їх урахування у процесі розвитку механізмів публічного управління може сприяти зниженню енергетичної залежності України, підвищенню стійкості енергетичної системи та формуванню передумов для її довгострокової модернізації.

У **Розділі 2 «Сучасний стан публічного управління у сфері енергетичної безпеки в Україні»** здійснено аналіз нормативно-правового забезпечення у сфері енергетичної безпеки України, за результатами якого встановлено, що повномасштабна збройна агресія рф зумовила істотну трансформацію законодавчого регулювання відповідної сфери, перегляд пріоритетів державної політики та адаптацію нормативно-правових механізмів до нових безпекових умов. До початку повномасштабного збройного вторгнення основна увага приділялася модернізації енергетичного сектору, інтеграції України до європейських енергетичних ринків, підвищенню енергоефективності та диверсифікації джерел енергопостачання. З початком повномасштабної війни пріоритети нормативно-правового регулювання змістилися у напрямі забезпечення безперервності та надійності енергопостачання в умовах воєнного стану та посилення їх захисту в кризових ситуаціях.

Відзначено, що інституційна та організаційна структура публічного управління у сфері енергетичної безпеки України зазнала істотних трансформацій у відповідь на безпекові виклики, зумовлені повномасштабною збройною агресією рф. До початку повномасштабної війни функціонування відповідної системи ґрунтувалося на взаємодії центральних і регіональних органів публічної влади та розподілі повноважень між суб’єктами управління енергетичною сферою. Воєнні загрози актуалізували необхідність посилення координації управлінських рішень, оперативності реагування та адаптивності інституційних механізмів. Одним із напрямів трансформації стало посилення координаційної ролі Ради національної безпеки і оборони України. Водночас адаптація системи публічного управління до умов воєнного стану супроводжувалася розвитком кризових форматів взаємодії, створенням та функціонуванням координаційних механізмів, орієнтованих на забезпечення оперативного реагування на загрози функціонуванню енергетичної системи. Ключову роль у забезпеченні функціонування енергетичної системи в умовах воєнного стану відігравали Міністерство енергетики України, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних

послуг, НАК «Нафтогаз України» та інші суб'єкти публічного управління. Важливого значення набула взаємодія органів державної влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання та міжнародних партнерів. Зазначені трансформації засвідчують необхідність подальшого розвитку інституційної та організаційно-функціональної структури публічного управління у сфері енергетичної безпеки України з урахуванням потреб оперативного реагування на кризові ситуації, міжвідомчої координації, взаємодії державного і приватного секторів та адаптації управлінських механізмів до безпекових викликів.

Здійснено аналіз основних загроз і ризиків у сфері енергетичної безпеки України, за результатами якого встановлено їх багатовимірний характер та комплексний вплив на стійкість функціонування енергетичної системи держави. Однією з основних груп загроз є воєнні загрози, пов'язані із систематичними атаками на об'єкти енергетичної інфраструктури. Окрему групу становлять кіберзагрози, зростання масштабів і складності яких зумовлює необхідність постійного вдосконалення механізмів кіберзахисту енергетичної інфраструктури. Важливим чинником вразливості залишається залежність окремих сегментів енергетичного сектору від імпорту енергоносіїв. Серед внутрішніх чинників ризику визначено проблеми інституційної спроможності та управлінської ефективності. Додаткове навантаження на енергетичну систему створюють природні та кліматичні ризики. Узагальнення результатів аналізу засвідчило, що забезпечення енергетичної безпеки України потребує комплексного розвитку механізмів публічного управління, орієнтованих на одночасне підвищення фізичної та кібернетичної захищеності енергетичної інфраструктури, диверсифікацію енергетичних ресурсів і джерел постачання, удосконалення управлінських процесів, зниження інституційних ризиків та адаптацію енергетичної системи до природних і кліматичних змін. Такий підхід створює передумови для підвищення стійкості, надійності та адаптивності енергетичної системи України.

У **Розділі 3 «Сучасний стан механізмів публічного управління у сфері забезпечення енергетичної безпеки в Україні крізь призму перспективних видів енергетик»** визначено основні принципи та особливості публічного управління в енергетичній галузі, трансформація яких відбувалася від централізованої моделі планування до поєднання ринкових механізмів із державним регулюванням стратегічно важливих сегментів енергетичної системи. Обґрунтовано, що повоєнне відновлення енергетичної системи України потребує диференційованого підходу до відбудови пошкоджених і зруйнованих об'єктів генерації з урахуванням їх технологічного стану, економічної доцільності, перспективного попиту на енергію та відповідності сучасним вимогам енергетичної безпеки. Реалізація відповідних завдань потребує належного публічно-управлінського забезпечення, узгодження стратегічних пріоритетів та ефективної взаємодії органів публічної влади, суб'єктів господарювання та інших учасників енергетичного сектору.

Систематизовано внутрішні та зовнішні чинники, що впливають на функціонування і розвиток ПЕК України, та обґрунтовано необхідність комплексного підходу до його державного регулювання із застосуванням

правових, організаційних, економічних і технологічних інструментів. Встановлено, що забезпечення енергетичної безпеки потребує узгодженого поєднання ринкових механізмів, корпоративного управління, незалежного регуляторного впливу, цільових державних програм та довгострокового енергетичного планування. Обґрунтовано практичне значення розвитку механізмів публічного управління у сфері енергетичної безпеки для формування науково обґрунтованих підходів до прогнозування перспективного енергетичного балансу України. Визначено, що його формування має ґрунтуватися на збалансованому поєднанні різних видів генерації з урахуванням потенціалу ядерної та відновлюваної енергетики, розвитку розподіленої генерації і впровадження цифрових технологій управління.

Узагальнено стан нормативно-правового забезпечення розвитку ядерної енергетики та атомної промисловості й обґрунтовано необхідність розроблення та прийняття окремого нормативно-правового акта, який визначатиме особливості відновлення, модернізації та нового капітального будівництва об’єктів ядерної енергетики й атомної промисловості в умовах повоєнного відновлення України та створюватиме нормативні передумови для їх довгострокового розвитку. Проведено аналіз сучасного стану генерувальних потужностей ядерної енергетики та виробничого потенціалу атомної промисловості України, а також обґрунтовано доцільність подальшої корпоратизації державних підприємств і компаній відповідної сфери. Визначено перспективні напрями розвитку ядерної енергетики та атомної промисловості з урахуванням технологічних, інституційних та безпекових умов функціонування енергетичної системи України.

Деталізовано ключові передумови розвитку ядерної енергетики та атомної промисловості в перспективній післявоєнній енергетичній системі України. Визначено, що ядерна енергетика може зберігати стратегічне значення у структурі майбутнього енергетичного балансу України поряд із відновлюваною та іншими перспективними видами генерації.

Акцентовано, що функціонування енергетичної галузі в умовах воєнного стану потребує оперативного впровадження дієвих механізмів публічного управління, спрямованих на розвиток децентралізованої генерації та підвищення стійкості ПЕК. Визначено доцільність розширення використання локальних генерувальних потужностей, зокрема об’єктів відновлюваної енергетики. Підкреслено необхідність підвищення енергетичної автономності приватних домогосподарств як одного з перспективних напрямів розвитку енергетичної політики держави. Наголошено на важливості активнішого залучення органів місцевого самоврядування до процесів енергетичної децентралізації. Запропоновано забезпечувати реалізацію таких проєктів через поєднання державних і регіональних програм підтримки, фінансових стимулів, механізмів публічно-приватного партнерства та інших інструментів публічного управління.

У **Розділі 4 «Міжнародний досвід публічного управління крізь призму забезпечення енергетичної безпеки»** розкрито понятійні та сутнісні характеристики національного рівня енергетичної безпеки держави, систематизовано основні ризики й загрози функціонування національних енергетичних систем в умовах динамічних геополітичних, економічних, технологічних та безпекових змін. Обґрунтовано необхідність розвитку

міждержавної взаємодії у сфері енергетичної безпеки, поглиблення міжнародного співробітництва щодо реалізації національних енергетичних стратегій.

Досліджено підходи та принципи реалізації стратегічних програм у сфері енергетичної безпеки, а також основні засади державної енергетичної політики окремих держав і наднаціональних об'єднань із різними моделями функціонування енергетичного сектору. На прикладі Європейського Союзу, Сполучених Штатів Америки та Китайської Народної Республіки проаналізовано особливості формування стратегічних пріоритетів у сфері енергетичної безпеки, механізми державного регулювання, інституційної координації та технологічного розвитку.

Здійснено узагальнення зарубіжного досвіду модернізації механізмів публічного управління в енергетичному секторі та визначено напрями його адаптації до українських умов. Узагальнення відповідних практик сприяє визначенню напрямів їх адаптації до потреб України, зокрема в контексті повоєнного відновлення та структурної трансформації енергетичної системи, поглиблення її інтеграції до європейського енергетичного простору та підвищення рівня енергетичної стійкості.

Обґрунтовано необхідність розвитку механізмів міжнародної координації у сфері енергетичної безпеки, спрямованих на підтримання стійкості глобальної енергетичної системи та посилення взаємодії між основними учасниками міжнародних енергетичних відносин. Як перспективний інструмент такої взаємодії запропоновано створення міжнародного координаційного майданчика для системного діалогу між державними та галузевими органами публічного управління, міжнародними організаціями та іншими суб'єктами, діяльність яких пов'язана з формуванням і реалізацією міжнародної енергетичної політики. Передбачається, що функціонування такого механізму сприятиме обміну інформацією та практиками, узгодженню підходів до реагування на транскордонні енергетичні загрози, координації спільних заходів та формуванню узгоджених підходів до забезпечення глобальної енергетичної безпеки.

У **Розділі 5 «Реформування механізмів публічного управління у контексті забезпечення енергетичної безпеки України»** проаналізовано адаптивний механізм публічного управління у сфері енергетики та особливості реалізації його інструментальних складових в умовах динамічних змін і трансформації характеру загроз енергетичній безпеці держави. Розкрито зміст поняття «державний енергетичний тероризм» як сукупності незаконних дій, спрямованих проти цивільних об'єктів паливно-енергетичної інфраструктури держави з метою їх знищення, пошкодження, блокування або дестабілізації функціонування енергетичної системи та заподіяння шкоди енергетичній безпеці держави із застосуванням доступних засобів і методів.

Запропоновано розроблення проєкту нормативно-правового акта, спрямованого на формування та підтримання належного рівня енергетичної безпеки України в довгостроковій перспективі та визначеного як один із ключових інструментів розвитку механізмів публічного управління у сфері енергетики.

Визначено місце енергетичної безпеки в системі національної безпеки України, систематизовано принципи сталого розвитку та розкрито особливості їх інтеграції в енергетичну політику держави. Охарактеризовано роль ПЕК у

забезпеченні економічного та сталого розвитку держави. Обґрунтовано доцільність застосування прогнозування та сценарного моделювання розвитку енергетичної сфери з урахуванням принципів сталого розвитку. Визначено основні напрями розвитку енергетичної безпеки та вдосконалення публічного управління у сфері енергетики з урахуванням завдань сталого розвитку.

З'ясовано, що забезпечення стійкого функціонування паливно-енергетичного сектору України в умовах збройної агресії рф потребує гнучких управлінських підходів, координації наукового, виробничого та інноваційного потенціалу, а також належної взаємодії між органами публічної влади, суб'єктами енергетичного ринку, науковими установами та іншими заінтересованими сторонами. Аналіз сучасних доктрин та підходів засвідчив, що прогнозування перспектив розвитку енергетичної сфери потребує врахування глобальних енергетичних ризиків і загроз, тенденцій міждержавної взаємодії, технологічних трансформацій та можливостей розвитку децентралізованих і автономних джерел енергопостачання.

На підставі аналізу попередніх стратегічних документів України та досвіду ЄС визначено основні складові сучасного стратегічного планування розвитку енергетичної сфери, до яких віднесено забезпечення енергетичної самодостатності, підвищення енергоефективності та енергозбереження, декарбонізацію, диверсифікацію джерел і видів енергії, модернізацію енергетичної інфраструктури, поглиблення інтеграції до європейського енергетичного простору та застосування адаптивних механізмів управління надійністю енергопостачання. Обґрунтовано, що формування сучасної повоєнної стратегії розвитку енергетичної сфери України має ґрунтуватися на довгостроковому прогнозуванні з горизонтом планування не менше восьми років, системному підході до забезпечення енергетичної стійкості та пріоритетному впровадженні сучасних технологічних рішень.

Досліджено еволюцію та розвиток енергетичної стратегії України як одного з основних інструментів реалізації державної політики у ПЕК та забезпечення енергетичної безпеки держави з урахуванням сучасних тенденцій міжнародного енергетичного співробітництва. Визначено, що ключовими елементами сучасної парадигми розвитку енергетичної системи в контексті забезпечення глобальної енергетичної безпеки мають бути ресурсне забезпечення реалізації стратегічних цілей, визначений часовий горизонт їх досягнення, система завдань і контрольних етапів реалізації тактичних цілей, а також інтегрована стратегічна мета розвитку енергетичної системи.

Запропоновано дефініцію поняття «комплексний механізм публічного управління у сфері національної енергетичної безпеки», у межах якої враховано характер і форму відповідного управлінського впливу, визначено умови функціонування механізму та виокремлено його адаптивно-динамічні складові, а також конкретизовано основну мету функціонування комплексного механізму публічного управління у сфері енергетичної безпеки.

Розроблено пропозиції щодо вдосконалення механізмів публічного управління у сфері енергетики як основи забезпечення енергетичної безпеки держави (табл. 1). Обґрунтовано взаємозв'язок державної політики, енергетичної політики та енергетичної безпеки, що полягає у взаємозумовленості стратегічних

пріоритетів держави, напрямів розвитку енергетичного сектору та заходів із забезпечення його стійкості, надійності й захищеності.

Таблиця 1

Формування нової архітектури публічного управління у сфері енергетичної безпеки в Україні

Механізми	Цілі	Основні інструменти	Очікувані результати
Цифровізація управління	Підвищення прозорості та швидкості рішень. Оптимізація моніторингу та прогнозування ризиків	Smart Grids (розумні мережі). Цифрові платформи управління. Автоматизовані системи збору даних	Зменшення корупційних ризиків. Оперативне реагування на виклики. Підвищення ефективності управління
Кризове управління	Гарантування стійкості системи в умовах воєнних і техногенних загроз. Оперативне відновлення енергопостачання	Національні та регіональні надзвичайні центри. Системи раннього сповіщення. Резервні енергетичні ресурси	Скорочення збитків від криз. Швидке реагування на знищення інфраструктури. Зростання стабільності ПЕК
Інтеграція відновлюваних джерел енергії (ВДЕ)	Диверсифікація постачання. Зменшення залежності від імпорту. Екологічна безпека	Сонячні, вітрові, біоенергетичні проєкти. Державні програми стимулювання ВДЕ. Локальні енергетичні кластери	Зміцнення енергетичної незалежності. Збільшення частки ВДЕ у балансі. Підвищення гнучкості та децентралізації
Диверсифікація постачання енергоносіїв	Зменшення ризиків залежності від одного постачальника. Розширення стратегічних партнерств	Нові контракти з альтернативними постачальниками. Інфраструктурні проєкти для LNG та інтерконекторів. Розвиток внутрішнього видобутку	Гарантована безперебійність постачання. Зниження вразливості до шантажу. Стабілізація внутрішнього ринку енергоресурсів

Джерело: розроблено автором.

Розглянуті питання дали змогу уточнити засади та інструменти вдосконалення публічного управління у сфері енергетики, визначити основні напрями трансформації відповідних інституційних механізмів та окреслити роль цифрових технологій і відновлюваної енергетики у забезпеченні енергетичної стійкості держави. Реалізація запропонованих підходів створює передумови для формування стійкої, адаптивної та гнучкої енергетичної системи, здатної забезпечувати безперервність функціонування ПЕК в умовах воєнних і ресурсних обмежень, а також формувати основу для його повоєнного відновлення, структурної модернізації та подальшої інтеграції України до європейського енергетичного простору.

Рис. 1 Організаційна структура Національного центру реагування на кризові стани в енергетиці

Джерело: розроблено автором.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні запропоновано вирішення наукової проблеми, що полягає в теоретико-методологічному та практичному обґрунтуванні розвитку механізмів публічного управління у сфері енергетичної безпеки України з урахуванням сучасних безпекових викликів і загроз. За результатами дослідження сформульовано такі основні положення:

1. Уточнено зміст поняття «публічне управління у сфері енергетичної безпеки» як системної діяльності суб'єктів публічного управління, спрямованої на формування та реалізацію державної політики, координацію управлінських рішень, забезпечення надійного функціонування енергетичної системи та захисту енергетичної інфраструктури від внутрішніх і зовнішніх загроз. Визначено, що результативність публічного управління у цій сфері залежить від узгодженості стратегічного планування, нормативно-правового забезпечення, міжвідомчої координації, захисту критичної енергетичної інфраструктури та взаємодії суб'єктів публічної влади на центральному, регіональному і місцевому рівнях. Обґрунтовано, що система публічного управління у сфері енергетичної безпеки має багаторівневу структуру, у межах якої центральні органи публічної влади формують стратегічні пріоритети та здійснюють загальнодержавне регулювання, регіональні суб'єкти адаптують відповідні управлінські рішення до особливостей територій, а органи місцевого самоврядування забезпечують реалізацію заходів на місцевому рівні. Установлено комплексний характер енергетичної безпеки, що охоплює технічні, економічні, екологічні, соціальні та інституційні складові. Відповідно, механізми публічного управління у цій сфері мають забезпечувати не лише надійність енергопостачання та захищеність критичної інфраструктури, а й стійкість, адаптивність та здатність енергетичної системи функціонувати в умовах трансформації безпекового середовища.

2. З метою виявлення закономірностей і особливостей впливу різних чинників на формування та трансформацію енергетичної політики здійснено історико-темпоральний аналіз розвитку публічного управління у сфері енергетичної безпеки України, визначено основні етапи становлення та трансформації відповідної управлінської системи. За результатами дослідження виокремлено чотири основні етапи розвитку публічного управління у сфері енергетичної безпеки України. Перший етап – централізоване планування та індустріалізація (1928–1986 рр.) – характеризувався масштабним розвитком енергетичної інфраструктури в умовах централізованого державного планування, розбудовою великих генерувальних та промислових об'єктів і формуванням основних елементів ПЕК. Другий етап – трансформація енергетичної системи в умовах незалежності (1991–2014 рр.) – супроводжувався формуванням національної енергетичної політики, переходом до ринкових засад функціонування енергетичного сектору, інституційними змінами та необхідністю реформування успадкованої енергетичної інфраструктури. Третій етап – реформування та європейська інтеграція енергетичного сектору (2014–2021 рр.) – визначався посиленням безпекових викликів унаслідок збройної агресії рф та тимчасової окупації частини території України, що зумовило активізацію структурних

реформ, підвищення енергоефективності, розвиток відновлюваної енергетики та поглиблення інтеграції України до європейського енергетичного простору. Четвертий етап – функціонування та трансформація енергетичної системи в умовах повномасштабної війни (2022 р. – дотепер) – характеризується необхідністю забезпечення стійкості енергетичної системи в умовах масштабних атак на енергетичну інфраструктуру, розвитку кризових механізмів управління, відновлення пошкоджених об'єктів та подальшої структурної модернізації енергетичного сектору. Установлено, що важливим чинником трансформації енергетичної системи України стало поглиблення її інтеграції з європейською енергетичною інфраструктурою, зокрема синхронізація об'єднаної енергетичної системи України з континентальною європейською мережею ENTSO-E, що створило додаткові можливості для підвищення надійності функціонування енергосистеми та зміцнення її інтеграції до європейського енергетичного простору. Узагальнення історичного розвитку публічного управління у сфері енергетичної безпеки засвідчило поступову трансформацію управлінських підходів – від переважно централізованого планування до поєднання державного регулювання, ринкових механізмів, європейської інтеграції та адаптивного управління в умовах кризових і безпекових викликів. Відповідна еволюція сформувала передумови для подальшого розвитку механізмів публічного управління, орієнтованих на забезпечення стійкості, надійності та адаптивності енергетичної системи України.

3. Досліджено зарубіжний досвід публічного управління у сфері енергетичної безпеки, систематизовано особливості національних моделей та визначено напрями їх адаптації до умов України з урахуванням завдань зміцнення енергетичної стійкості й забезпечення національної енергетичної безпеки. Встановлено, що сучасні моделі публічного управління у сфері енергетики ґрунтуються на поєднанні економічних, екологічних, технологічних, інституційних та безпекових інструментів. Досвід Німеччини, Франції, Італії та Іспанії засвідчує важливість розвитку відновлюваної енергетики, підвищення енергоефективності та диверсифікації енергетичного балансу. Стратегічні підходи держав ЄС орієнтовані, зокрема, на скорочення залежності від викопних енергоресурсів, розвиток низьковуглецевої енергетики та формування стійкої енергетичної інфраструктури. Досвід Великої Британії після Brexit характеризується розвитком морської вітроенергетики, сонячної генерації та відповідних механізмів залучення інвестицій, що дає підстави враховувати значення регуляторних і фінансових інструментів стимулювання розвитку відновлюваної енергетики. У Норвегії поєднуються використання природно-ресурсного потенціалу та інвестиції у технологічний розвиток енергетичного сектору. Досвід США та Канади дає змогу виокремити диверсифікацію джерел енергії, розвиток технологій виробництва енергії.

У країнах Східної Азії, зокрема Південній Кореї, Китаї та Японії, значна увага приділяється розвитку цифровізованих енергетичних мереж, систем накопичення енергії та державних програм технологічного розвитку. Досвід Австралії та Саудівської Аравії характеризується поєднанням використання значного природно-ресурсного потенціалу з диверсифікацією енергетичного сектору та формуванням умов для залучення інвестицій.

Узагальнення зарубіжного досвіду дало змогу визначити перспективні для України напрями адаптації відповідних управлінських практик, зокрема диверсифікацію джерел і видів енергії, розвиток відновлюваної та розподіленої генерації, підвищення енергоефективності, цифровізацію енергетичної інфраструктури, упровадження систем накопичення енергії, стимулювання технологічних інновацій, удосконалення механізмів залучення інвестицій та посилення міжнародного енергетичного співробітництва. Їх адаптація до національних умов має здійснюватися з урахуванням структури енергетичного сектору України, характеру безпекових загроз, завдань повоєнного відновлення та необхідності подальшої інтеграції до європейського енергетичного простору.

4. Досліджено трансформацію нормативно-правового забезпечення у сфері енергетичної безпеки України до та після початку повномасштабного збройного вторгнення рф, визначено основні зміни регуляторних підходів та пріоритетів державної політики під впливом воєнних загроз. Установлено, що до початку повномасштабної війни нормативно-правове регулювання переважно було спрямоване на розвиток конкурентних засад функціонування енергетичних ринків, підвищення енергоефективності, диверсифікацію джерел енергопостачання, розвиток альтернативної енергетики та інтеграцію України до європейського енергетичного простору. Законодавчі акти, такі як Закон «Про енергозбереження» 1994 року та Закон «Про електроенергетику» 1998 року, заклали основу для створення конкурентного ринку та модернізації енергетичної інфраструктури. Важливу роль також відіграли Закони «Про теплопостачання» 2005 року та «Про альтернативні види палива» 2009 року, які сприяли підвищенню енергоефективності та розвитку відновлюваних джерел енергії. Після початку повномасштабної збройної агресії пріоритети нормативно-правового регулювання були доповнені завданнями забезпечення безперервності та надійності енергопостачання в умовах воєнного стану, оперативного відновлення пошкодженої енергетичної інфраструктури, посилення її захисту. Закони, такі як «Про особливості регулювання відносин на ринку природного газу та у сфері теплопостачання» (2024 рік), стали ключовими для забезпечення стабільного функціонування енергетичної системи під час війни. Відповідні зміни знайшли відображення у законодавчих актах, нормативних рішеннях Кабінету Міністрів України та НКРЕКП, зокрема щодо функціонування ринків природного газу й теплопостачання, ліцензування діяльності у сфері зберігання енергії, покладення спеціальних обов’язків на учасників ринку електричної енергії. Інші важливі акти, такі як рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2019 року та розпорядження Кабінету Міністрів України від 2021 року, що заклали основи для стійкості енергетичного сектора, набули нового значення під час війни, оскільки були необхідні для швидкого реагування на загрози, пов’язані з військовими діями. Таким чином, війна суттєво вплинула на нормативно-правову базу України у сфері енергетичної безпеки, що підкреслює необхідність подальшого вдосконалення законодавства для забезпечення ефективного функціонування енергетичної системи в умовах тривалої кризи та підвищення її стійкості до зовнішніх викликів.

5. Проаналізовано інституційну та організаційно-функціональну структуру публічного управління у сфері енергетичної безпеки України до та після початку

повномасштабного збройного вторгнення рф, визначено основні трансформації функцій суб'єктів управління та характер їх взаємодії в умовах воєнного стану. Встановлено, що до початку повномасштабної війни функціонування системи публічного управління у сфері енергетичної безпеки ґрунтувалося на розподілі повноважень і взаємодії центральних та регіональних органів публічної влади, зокрема Міністерства енергетики України, НКРЕКП, Ради національної безпеки і оборони України та інших суб'єктів, відповідальних за формування і реалізацію державної політики у сфері енергетики. Встановлено, що повномасштабна збройна агресія зумовила необхідність посилення міжвідомчої координації, оперативності управлінських рішень та адаптивності інституційних механізмів. Одним із напрямів відповідної трансформації стало посилення координаційної ролі Ради національної безпеки і оборони України у питаннях реагування на загрози національній безпеці, зокрема в енергетичній сфері. Адаптація системи управління до умов воєнного стану супроводжувалася розвитком кризових форматів взаємодії, функціонуванням механізмів координації, спрямованих на оперативне реагування на загрози функціонуванню енергетичної системи, захист критичної інфраструктури та відновлення енергопостачання. Обґрунтовано, що важливим чинником забезпечення функціональної стійкості енергетичної системи стала взаємодія органів державної влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів приватного сектору та міжнародних партнерів. Визначено, що адаптація функцій Міністерства енергетики України, НКРЕКП, НАК «Нафтогаз України» та інших суб'єктів енергетичного сектору до умов підвищених безпекових ризиків потребує подальшого розвитку механізмів міжвідомчої та міжсекторальної координації. За результатами дослідження обґрунтовано необхідність подальшого вдосконалення інституційної та організаційно-функціональної структури публічного управління у сфері енергетичної безпеки України на засадах гнучкості, адаптивності, оперативності управлінського реагування з урахуванням тривалого характеру безпекових загроз і завдань повоєнного відновлення енергетичної системи.

6. Здійснено комплексний аналіз основних загроз і ризиків у сфері енергетичної безпеки України, їх систематизацію та оцінювання характеру впливу на стійкість функціонування енергетичної системи в умовах воєнних, економічних, природних і кліматичних викликів. Встановлено, що сучасне безпекове середовище характеризується поєднанням взаємопов'язаних зовнішніх і внутрішніх загроз, які впливають на надійність енергопостачання, функціонування критичної інфраструктури та спроможність системи публічного управління своєчасно реагувати на кризові ситуації. До основних груп загроз віднесено воєнні загрози, пов'язані з атаками на об'єкти енергетичної інфраструктури, що створює ризики порушення енергопостачання та функціонування критично важливих об'єктів. Кібернетичні загрози пов'язані з ризиками несанкціонованого втручання в інформаційні та автоматизовані системи управління енергетичною інфраструктурою. Окрему групу становлять ресурсні та зовнішньоекономічні ризики, зокрема залежність окремих сегментів енергетичного сектору від імпортних енергоносіїв, зміни умов міжнародної торгівлі, геополітичні ризики та необхідність диверсифікації джерел і маршрутів енергопостачання. Серед внутрішніх чинників ризику визначено інституційні та управлінські проблеми,

зокрема недостатню координацію окремих управлінських процесів, корупційні ризики та інші чинники. Встановлено також вплив природних і кліматичних ризиків, зокрема, наслідки руйнування Каховської ГЕС засвідчили взаємопов'язаність енергетичних, екологічних та інфраструктурних ризиків і необхідність урахування природних та кліматичних факторів у процесах стратегічного планування, прогнозування та формування адаптаційних заходів. Констатовано, що забезпечення енергетичної безпеки України потребує комплексного розвитку механізмів публічного управління, спрямованих на підвищення фізичної та кібернетичної захищеності енергетичної інфраструктури, диверсифікацію джерел і маршрутів енергопостачання, розвиток внутрішнього енергетичного потенціалу, удосконалення управлінських процесів, зниження інституційних ризиків та адаптацію енергетичної системи до природних і кліматичних змін.

7. Досліджено основні напрями трансформації енергетичного сектору України та визначено пріоритети його подальшого розвитку з урахуванням сучасних безпекових викликів. Обґрунтовано, що енергетична безпека є невід'ємною складовою національної безпеки та важливою передумовою економічної стійкості держави, а результативність публічного управління у сфері енергетики безпосередньо впливає на надійність енергопостачання, ефективність використання енергетичних ресурсів та стійкість функціонування енергетичної системи. Сформульовано пропозиції щодо модернізації енергетичної системи України, основними напрямами якої визначено подальшу інтеграцію до європейського енергетичного простору, розвиток відновлюваної енергетики та інтелектуальних енергетичних мереж, упровадження сучасних технологій накопичення енергії та стимулювання технологічних інновацій. Реалізація зазначених напрямів сприятиме підвищенню енергоефективності, диверсифікації джерел енергопостачання, зниженню залежності від імпортних енергоресурсів та зміцненню енергетичної стійкості держави.

Проаналізовано російсько-українське енергетичне протистояння як комплекс зовнішніх безпекових загроз, що охоплюють політичні, економічні, воєнні та інфраструктурні впливи на енергетичну систему України. Встановлено, що енергетична інфраструктура в умовах сучасних збройних конфліктів може бути об'єктом цілеспрямованого впливу, що зумовлює необхідність посилення її фізичної та кібернетичної захищеності, розвитку механізмів моніторингу й оцінювання ризиків та підвищення спроможності системи публічного управління до оперативного реагування. На підставі цього запропоновано основні напрями вдосконалення публічного управління у сфері енергетичної безпеки, зокрема систематичне оцінювання загроз і ризиків для енергетичної системи, розвиток розподіленої генерації та децентралізованих енергетичних потужностей, адаптацію відповідних європейських підходів до завдань повоєнного відновлення, подальше розширення використання відновлюваних джерел енергії та розвиток технологій енергозбереження. Реалізація зазначених напрямів створює передумови для формування гнучкої, стійкої та адаптивної енергетичної системи України, здатної забезпечувати надійне енергопостачання в умовах тривалих безпекових викликів.

8. Досліджено роль атомної енергетики та ядерного сектору у забезпеченні енергетичної безпеки України та визначено перспективні напрями їх розвитку в умовах повоєнного відновлення. Установлено, що атомна генерація є важливою складовою енергетичної системи України, здатною забезпечувати значну частку базового електроенергетичного навантаження та сприяти підвищенню надійності енергопостачання. Обґрунтовано, що розвиток атомної енергетики має здійснюватися у взаємозв'язку з розвитком відновлюваної енергетики, розподіленої генерації, систем накопичення енергії та модернізацією електричних мереж. Здійснено комплексний аналіз теоретичних і практичних аспектів розвитку атомної енергетики України, досліджено динаміку експлуатації енергоблоків та визначено основні передумови довгострокового розвитку ядерного сектору. За результатами дослідження сформульовано пропозиції для органів публічної влади та суб'єктів енергетичного сектору щодо подальшого розвитку атомної генерації, зокрема модернізації та оновлення генерувальних потужностей. Визначено, що реалізація зазначених напрямів створює передумови для підвищення ефективності функціонування атомної генерації та зміцнення стійкості енергетичної системи України.

Досліджено роль відновлюваної енергетики у забезпеченні енергетичної безпеки України та визначено її значення для підвищення диверсифікації енергетичного сектору, розвитку розподіленої генерації та зниження залежності від окремих централізованих джерел енергопостачання. Обґрунтовано, що розвиток відновлюваної енергетики та децентралізація енергетичної системи відповідають завданням підвищення її стійкості, принципам сталого розвитку та напрямам подальшої інтеграції України до європейського енергетичного простору.

Визначено прикладне значення розвитку механізмів енергетичної децентралізації на макро-, регіональному та місцевому рівнях. Узагальнено сучасні наукові підходи, нормативно-правові зміни та дані щодо втрат об'єктів відновлюваної енергетики внаслідок збройної агресії рф, що дало змогу конкретизувати роль публічного управління у відновленні та подальшому розвитку цього сегмента енергетичного сектору. За результатами дослідження запропоновано вдосконалити механізми публічного стимулювання розвитку відновлюваної енергетики, спростити адміністративні процедури для встановлення відповідних генерувальних потужностей населенням і суб'єктами господарювання, а також забезпечити системне документування збитків, завданих об'єктам відновлюваної енергетики внаслідок збройної агресії, для їх подальшого використання у процедурах відшкодування та міжнародно-правового захисту. Реалізація зазначених напрямів сприятиме стійкості енергетичної системи та формуванню передумов для забезпечення енергетичної безпеки України.

9. Досліджено особливості забезпечення енергетичної безпеки в зарубіжних державах та узагальнено основні напрями трансформації механізмів публічного управління у сфері енергетики в умовах глобальних енергетичних, політичних і технологічних змін. Визначено, що енергетична безпека є важливою складовою системи національної безпеки держави, а її забезпечення потребує поєднання довгострокового стратегічного планування, адаптивного публічного управління, належної інституційної спроможності, технологічного розвитку та міжнародного

енергетичного співробітництва. За результатами порівняльного аналізу зарубіжного досвіду систематизовано управлінські чинники, що визначають розвиток політики енергетичної безпеки, та узагальнено їх у авторській аналітичній моделі. Визначено значення децентралізації управління енергетичною системою, кризового менеджменту, фізичного та кібернетичного захисту енергетичної інфраструктури, технологічних інновацій, диверсифікації джерел енергопостачання та міжнародної енергетичної дипломатії як взаємопов'язаних складових сучасних механізмів забезпечення енергетичної безпеки.

Узагальнення зарубіжного досвіду дало змогу визначити напрями, перспективні для адаптації до умов України, зокрема розвиток адаптивних моделей публічного управління у сфері енергетики, посилення децентралізації та розподіленої генерації, удосконалення механізмів кризового реагування, посилення фізичної та кібернетичної захищеності енергетичної інфраструктури, а також розвиток міжнародного енергетичного співробітництва. Обґрунтовано, що подальша модернізація механізмів публічного управління у сфері енергетичної безпеки України має ґрунтуватися на поєднанні стратегічного планування та оперативного кризового реагування, розвитку інституційної спроможності, технологічної модернізації енергетичної інфраструктури й поглибленні інтеграції до європейського енергетичного простору. Реалізація зазначених напрямів створює передумови для підвищення стійкості та адаптивності енергетичної системи України в умовах тривалих і трансформованих безпекових викликів.

10. Систематизовано міжнародні моделі та інструменти публічного управління у сфері енергетики, визначено напрями їх адаптації до умов функціонування енергетичного сектору України у воєнний та повоєнний періоди. За результатами дослідження визначено напрями вдосконалення публічного управління у сфері енергетичної безпеки України, зокрема орієнтацію державної енергетичної політики на довгострокову модернізацію управлінських механізмів, розвиток енергетичної децентралізації та розширення ролі територіальних громад у забезпеченні енергетичної стійкості, посилення прозорості управлінських процесів і механізмів запобігання корупційним ризикам, розвиток партисипативних форм взаємодії, а також цифровізацію енергетичного сектору та використання технологій штучного інтелекту в межах, визначених законодавством і вимогами кібербезпеки. Обґрунтовано необхідність підвищення інституційної спроможності суб'єктів публічного управління шляхом розвитку професійної підготовки та спеціалізованих компетентностей у сфері енергетичного менеджменту.

Досліджено роль міжнародних організацій у формуванні сучасної архітектури глобальної енергетичної безпеки та визначено основні напрями їх впливу на трансформацію національних і регіональних енергетичних політик. Встановлено, що глобальна енергетична безпека формується як багаторівнева система взаємодії держав, міжнародних організацій та інших суб'єктів енергетичного сектору, у межах якої міжнародні інституції виконують функції координації, вироблення спільних підходів, нормативного регулювання, фінансової підтримки, технологічного співробітництва та сприяння стабільності енергетичних ринків.

Здійснено класифікацію міжнародних організацій за масштабом діяльності та характером їх впливу на забезпечення глобальної енергетичної безпеки, систематизовано основні інструменти міжнародного енергетичного співробітництва, зокрема фінансові, політико-дипломатичні, правові, технологічні та інституційні. Обґрунтовано доцільність посилення координації між міжнародними організаціями та державами у сфері енергетичної політики. Підкреслено, що реалізація зазначених напрямів сприятиме узгодженню міжнародних підходів до управління енергетичними ризиками та формуванню передумов для підвищення стійкості глобальної енергетичної системи.

11. Узагальнено теоретичні підходи до розуміння світової та вітчизняної енергетичної безпеки, значущості міжнародних інституцій у формуванні її архітектоніки. Енергетична безпека є змінною, багатовекторною та міждисциплінарною сутністю, яка утворюється під впливом геополітичних, фінансових, правових, технологічних та безпекових детермінант, а міжнародні організації виступають головними акторами стратегування та вирівнювання світових енергетичних процесів. В умовах повномасштабної агресії проти України звичні підходи до керування енергетикою потребують трансформації, а механізми державного управління мають набувати адаптивно-динамічного характеру з акцентом на протидію державному енергетичному тероризму, відбудову пошкодженої інфраструктури та формування довготривалої стійкості ПЕК. Здійснено систематизацію та класифікацію міжнародних організацій за масштабом і характером їх впливу на архітектоніку глобальних моделей енергетичної безпеки, обґрунтовано поняття державного енергетичного тероризму, а також розроблено функціональну модель реалізації механізмів публічного управління у забезпеченні енергетичної безпеки України в умовах воєнного часу. На основі одержаних результатів рекомендовано: по-перше, інституціоналізувати доктрину енергетичної безпеки як складову системи національної безпеки України; по-друге, посилити координацію між органами публічної влади та міжнародними організаціями у питаннях фіксації збитків, відновлення та притягнення держави-агресора до міжнародно-правової відповідальності. Реалізація зазначених рекомендацій сприятиме підвищенню стійкості енергетичної системи України, зміцненню її енергетичної незалежності та формуванню сучасної моделі енергетичної безпеки в умовах глобальної нестабільності.

Представлено цілісне теоретичне бачення розбудови національної енергетичної спроможності України як основної передумови осягнення Цілей сталого розвитку в умовах воєнних, геополітичних та кліматичних загроз. Узагальнено сучасні виклики енергетичної безпеки України, сформовано авторський підхід до інтеграції енергетичної політики з цілями сталого розвитку, обґрунтовано роль публічного управління як ключового інструменту координації взаємодії держави, бізнесу та суспільства. За результатами дослідження рекомендовано: розробити довгострокову національну стратегію енергетичної безпеки з урахуванням кліматичних та воєнних ризиків; посилити диверсифікацію джерел і маршрутів постачання енергії; стимулювати розвиток відновлюваної енергетики та енергоефективності; удосконалити нормативно-правове регулювання енергетичної сфери в Україні відповідно до стандартів ЄС;

активізувати міжнародне співробітництво та інвестиційну підтримку енергетичних трансформацій. Реалізація зазначених напрямів створює передумови для підвищення стійкості ПЕК України та його довгострокового розвитку.

Управління енергетичним сектором України в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення потребує довгострокового стратегічного підходу. Аналіз розвитку стратегічних документів України та їх зіставлення з підходами Європейського Союзу дали змогу визначити основні передумови зміцнення енергетичної безпеки, до яких віднесено диверсифікацію джерел і маршрутів енергопостачання, модернізацію енергетичної інфраструктури, розвиток атомної та відновлюваної енергетики, підвищення енергоефективності, розвиток розподіленої генерації та вдосконалення механізмів публічного управління.

Обґрунтовано авторський підхід до визначення поняття «повоєнна енергетична стратегія розвитку України» як системи довгострокових стратегічних цілей, пріоритетів та управлінських заходів, спрямованих на відновлення, модернізацію та структурну трансформацію енергетичної системи з урахуванням завдань енергетичної безпеки, декарбонізації, технологічного розвитку та інтеграції до європейського енергетичного простору. Систематизовано принципи та чинники її реалізації з урахуванням наслідків збройної агресії, трансформації глобального енергетичного середовища та завдань повоєнного відновлення.

За результатами дослідження запропоновано напрями вдосконалення стратегічного управління у сфері енергетичної безпеки, зокрема розвиток сценарного прогнозування енергетичного балансу, забезпечення стабільності довгострокових стратегічних цілей із можливістю коригування проміжних завдань, посилення взаємодії науки, виробничого сектору та органів публічної влади, розвиток інноваційних і автономних енергетичних потужностей, а також подальшу гармонізацію державної енергетичної політики з підходами та вимогами ЄС.

Сформовано прикладну модель комплексного механізму публічного управління у сфері національної енергетичної безпеки, визначено його основні функціональні напрями та інструменти реалізації, а також систему очікуваних результатів їх застосування в умовах воєнного стану. Уточнено поняття зазначеного механізму як системи взаємопов’язаних інституційних, організаційних, нормативно-правових та управлінських інструментів, узгоджене застосування яких забезпечує адаптивне реагування публічного управління на зміни безпекового середовища та підтримання стійкості енергетичної системи. Обґрунтовано потребу подальшого розвитку децентралізованої моделі функціонування енергетичної системи, розширення розподіленої генерації, автономних і маневрових потужностей, удосконалення екстрено-кризових і військово-безпекових механізмів захисту енергетичної інфраструктури. Визначено необхідність постійного моніторингу змін безпекового середовища та адаптації управлінських рішень до трансформації характеру і масштабів енергетичних загроз.

Узагальнення результатів дослідження засвідчило, що забезпечення енергетичної безпеки України потребує системної трансформації механізмів публічного управління – від переважно реактивного реагування на кризові ситуації до формування адаптивної, багаторівневої та проактивної моделі управління, орієнтованої на попередження ризиків, підтримання безперервності

функціонування енергетичної системи та її довгостроковий розвиток. Важливими складовими такої трансформації є цифровізація управлінських процесів, децентралізація енергетичної генерації, розвиток відновлюваної енергетики, удосконалення кризового менеджменту та поглиблення взаємодії між органами публічної влади, суб'єктами енергетичного сектору, територіальними громадами, науковими установами та міжнародними партнерами.

Таким чином, розвиток механізмів публічного управління у сфері енергетичної безпеки України має розглядатися як безперервний процес їх адаптації до трансформації безпекового середовища, технологічних змін та завдань повоєнного відновлення. Реалізація запропонованих у дисертації положень і рекомендацій створює передумови для підвищення стійкості та надійності енергетичної системи, зміцнення національної безпеки та формування сучасної моделі публічного управління у сфері енергетики, здатної забезпечувати її функціонування в умовах тривалих кризових і безпекових викликів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Салюк-Кравченко О.О. Механізми публічного управління у сфері прикордонної конкурентоспроможності: економіко-регіональний аспект. *Публічне урядування.* Київ: ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», 2023. № 2 (35). С. 50–61. DOI: https://doi.org/10.32689/2617-2224-2023-2(35)-6

2. Салюк-Кравченко О.О. Інструментарій механізмів публічного управління у забезпеченні енергетичної безпеки країни в умовах сучасних викликів. *Публічне урядування.* Київ: ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», 2023. № 4 (37). С. 60–68. DOI: https://doi.org/10.32689/2617-2224-2023-4(37)-8

3. Салюк-Кравченко О.О. Механізми публічного управління реформуванням паливно-енергетичного комплексу України. *Публічне урядування.* Київ: ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», 2024. № 1 (38). С. 68–78. DOI: https://doi.org/10.32689/2617-2224-2024-1(38)-9

4. **Салюк-Кравченко О.О.,** Семенець-Орлова І.А. Комплексний механізм публічного управління у сфері енергетичної безпеки як складової національної стійкості (в умовах енергетичної кризи 2022–2024 років). *Науковий журнал «Публічне управління і адміністрування в Україні».* Одеса: Приватна установа «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій», 2024. № 41. С. 107–114. DOI: https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2024.41.14

Особистий внесок здобувача: досліджено застосування комплексного типу реалізації механізму забезпечення енергетичної безпеки в енергетичні процеси управління. Запропоновано термін «комплексний механізм публічного управління у сфері національної енергетичної безпеки».

5. Салюк-Кравченко О.О. Механізми забезпечення енергетичної безпеки в Україні: виклики та перспективи. *Наукові перспективи (Серія «Державне управління»*. Київ: ГО «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління», ГО «Асоціація науковців України», ВГ «Наукові перспективи», 2024. № 8 (50). С. 266–275. DOI: https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-8(50)-266-275

6. Салюк-Кравченко О.О. Російсько-українське протистояння в енергетичній сфері: управлінський аспект. *Публічне урядування.* Київ: ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», 2024. № 4 (41). С. 47–56. DOI: https://doi.org/10.32689/2617-2224-2024-4(41)-6

7. Салюк-Кравченко О.О. Концептуальне забезпечення розбудови енергетичної незалежності України у сучасному стратегуванні глобальної безпеки. *Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування*. Одеса: Херсонський державний аграрно-економічний університет, 2024. № 4. С. 31–44. DOI: https://doi.org/10.32782/tnv-pub.2024.4.5

8. **Saliuk-Kravchenko O.O.,** Vyshnevskyi Yan. The strategic impact of international organisations on the architecture of the global energy security models. *Public management.* Kyiv: Interregional Academy of Personnel Management, 2024. № 3 (40). С. 26–36. DOI: https://doi.org/10.32689/2617-2224-2024-3(40)-4

Особистий внесок здобувача: досліджено теоретичні основи стратегічного впливу міжнародних організацій в системі глобальної енергетичної безпеки, надано основні характеристики та висвітлено види міжнародних організацій.

9. Салюк-Кравченко О.О. Місце ядерної енергетики та атомної промисловості у сталому розвитку новітньої післявоєнної енергетичної системи України. *Публічне управління та митне адміністрування*. Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2024. №4 (43). С. 95–105. DOI: https://doi.org/10.32782/2310-9653-2024-4.14

10. **Салюк-Кравченко О.О.,** Галич Я.В. Енергетична безпека як пріоритет державної політики: нормативно-правові аспекти. *Електронне наукове видання «Публічне адміністрування та національна безпека».* Київ: ГНО «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління», ВД «Інтернаука», 2024. № 11 (52). С. 56–62. DOI: https://doi.org/10.25313/2617-572X-2024-11-10512

Особистий внесок здобувача: охарактеризовано нормативно-правовий базис енергетичної безпеки держави національного рівня безпекового значення.

11. **Салюк-Кравченко О.О.,** Галич Я.В. Міжнародний досвід управління енергетичною безпекою та його застосування в Україні. *Електронне наукове видання «Публічне адміністрування та національна безпека».* Київ: ГНО «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління», ВД «Інтернаука», 2024. № 12 (53). С. 30–36. DOI: https://doi.org/10.25313/2617-572X-2024-12-10600

Особистий внесок здобувача: досліджено світові практики у сфері забезпечення енергетичної безпеки держави та можливості адаптації цих практик для асекурації сталого розвитку енергетичного сектору України.

12. **Салюк-Кравченко О.О.,** Галич Я.В. Роль державних інституцій у забезпеченні енергетичної безпеки України: сучасний стан та перспективи. *Електронне наукове видання «Публічне адміністрування та національна безпека».* Київ: ГНО «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління», ВД

«Інтернаука», 2025. № 1 (54). С. 54–59. DOI: https://doi.org/10.25313/2617-572X-2025-1-10619

Особистий внесок здобувача: досліджено сучасний стан енергетичної безпеки України, визначено основні ролі державних інституцій у її забезпеченні.

13. Салюк-Кравченко О.О. Досвід світових держав-лідерів у забезпеченні національної безпеки в енергетичній сфері. *Всеукраїнський науковий часопис «Літопис Волині»*. Луцьк: Волинського національного університету імені Лесі Українки, 2025. № 32. С. 256–265. DOI: https://doi.org/10.32782/2305-9389/2025.32.41

14. Салюк-Кравченко О.О. Роль відновлюваної енергетики в системі забезпечення енергетичної безпеки: управлінський аспект. *Публічне урядування.* Київ: ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», 2025. № 1 (42). С. 35–47. DOI: https://doi.org/10.32689/2617-2224-2025-1(42)-4

15. Салюк-Кравченко О.О. Міжнародні тенденції та перспективи модернізації механізмів публічного управління в енергетичній галузі України. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування.* 2025. Том 36 (75). № 2. С. 88–96. DOI: https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2025.2/14

16. Салюк-Кравченко О.О. Забезпечення енергетичної безпеки держави через інструмент штучного інтелекту. *Суспільство та національні інтереси*. 2025. № 8 (16). С. 767–783. DOI: https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-8(16)-767-784

17. Салюк-Кравченко О.О. Роль процесів цифрової трансформації в управлінні енергетичною галуззю держави. *Філософія та управління.* 2025. № 9 (13). С. 39–52. DOI: https://doi.org/10.70651/3041-248X/2025.9.04

18. Салюк-Кравченко О.О. Перспективи забезпечення національної енергетичної безпеки: реформування механізмів публічного управління та адміністрування. *Публічне управління і політика*. 2025. № 9 (13). С. 43–60. DOI: https://doi.org/10.70651/3041-2498/2025.9.08

19. Салюк-Кравченко О.О. Розбудова енергетичної безпеки у забезпеченні досягнення цілей сталого розвитку в Україні. *Наукові інновації та передові технології. (Серія «Управління та адміністрування»).* 2025. № 10 (50). С. 199–218. DOI: https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-10(50)-199-218

20. Салюк-Кравченко О.О. Міжнародна енергетична політика держави як елемент забезпечення енергетичної безпеки України у період воєнного часу. *Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Державне управління»)*. 2025. № 10 (40). С. 300–319. DOI: https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-10(40)-300-319

Статті у виданнях, включених до категорії «А» переліку наукових фахових видань України, або у виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus

21. Denysiuk I., Skurativska I., Hubar I., **Saliuk-Kravchenko O**., Taraduda D. (2024). Wave Methods for Oil Extraction Enhancing: Theoretical Support, Safety Issues, and Prospects. In: Babak, V., Zaporozhets, A. (eds) Systems, Decision and Control in Energy VI. *Studies in Systems, Decision and Control*. Springer, Cham. Vol 561. P. 329–347. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-68372-5_17

Особистий внесок здобувача: визначено вагомість безпекових й управлінських механізмів в обґрунтуванні хвильового методу збільшення видобутку нафти.

22. Tsybuliak A., Gavkalova N., Shersheniuk O., Shvorak L., **Saliuk-Kravchenko O**. Recent methods of urban development and the principles of stability and efficient use of energy resources. *Nativa*. 2026. Vol 14 (1), e20577. Federal University of Mato Grosso. DOI: https://doi.org/10.31413/nat.v14i1.20577

Особистий внесок здобувача: обґрунтовано управлінський підхід формування методики концепції творення гнучкої політики енергетичної безпеки країн Європи в процесах сталого розвитку та мінімізації енергетичних ризиків.

23. Kyrylenko Y., Popov O., Iatsyshyn A., Kovach V., **Saliuk-Kravchenko O.**, Ivaschenko T., Artemchuk V. Some Issues in the Application of Intervention Levels for Public Protection during a Radiological Accident under Armed Conflict Conditions. *Nuclear and Radiation Safety*. 2026. Vol 1 (109). P. 6–19. DOI: https://doi.org/10.32918/nrs.2026.1(109).01

Особистий внесок здобувача: запропоновано концепцію управлінського механізму забезпечення готовності застосування стратегій громадського захисту в умовах дії воєнного часу.

Інші публікації за темою дослідження

24. Diviziniuk M., Farrakhov O., Vovk O., **Saliuk-Kravchenko O.**, Semchuk R. Emergency Situations Prevention of a Terrorist Nature in the Vicinity of Critical Infrastructure Facilities Using Motor Vehicle Databases Obtained from External Surveillance Video Systems. *Ebook Series: NATO Science for Peace and Security Series – E: Human and Societal Dynamics*. 2024. Vol. 157: Critical Infrastructure Protection in Response to Terrorist Attacks. P. 42–62. DOI: https://doi.org/10.3233/NHSDP240005

Особистий внесок здобувача: обґрунтовано управлінські особливості безпекового механізму в процесах запобігання надзвичайним ситуаціям терористичного характеру поблизу об'єктів критичної інфраструктури.

25. Iurchenko M., Dzhegur G., **Saliuk-Kravchenko O.**, Velgan O., Yurchenko A., Onysiuk S. Energy Security and its Role in Regional Development: A Probabilistic Assessment of Socio-Economic Indicators. *International Journal of Basic and Applied Sciences*. 2025. Vol. 14 No. SI-1. P. 264–269. DOI: https://doi.org/10.14419/extrqd70

Особистий внесок здобувача: надано пропозиції щодо управлінських стратегій у формуванні політик розвитку енергетичної безпеки.

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

26. Saliuk-Kravchenko O.O. Economic and regional approach to the state policy implementation mechanisms in the border competitiveness development. *VII ISC From the Baltic to the Black Sea: the Formation of Modern Economic Area:* Conference Proceedings (Riga, Latvia, December 1–2, 2023). Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2023. P. 109–112. DOI: https://doi.org/10.30525/978-9934-26-377-4-28

27. Saliuk-Kravchenko O.O. Toolset for public administration mechanisms within the framework of Ukraine energy security assurance during the period of martial law. *ISC Transformation processes of the economic system in the context of modern challenges:* Conference Proceedings (Klaipeda, Lithuania, February 2–3, 2024). Riga,

Latvia: Baltija Publishing, 2024. P. 237–240. DOI: https://doi.org/10.30525/978-9934-26-398-9-64

28. Saliuk-Kravchenko O.O. Specifics of Ukrainian fuel and energy complex reforming mechanisms in public administration. *ISC Innovation and investment mechanisms for the development of international relations and market economy:* Conference Proceedings (Kielce, Poland, April 5–6, 2024). Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2024. P. 120–123. DOI: https://doi.org/10.30525/978-9934-26-417-7-33

29. Салюк-Кравченко О.О. Розвиток механізмів публічного управління реформуванням паливно-енергетичного комплексу України. *Організаційно-правові аспекти публічного управління в Україні:* матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 25 квітня 2024 р.). Полтава: НУПП, 2024. С. 97–99.

30. **Салюк-Кравченко О.О.,** Семенець-Орлова І.А. Механізми розбудови енергетичної сфери України. *Актуальні проблеми сучасної науки: теоретичні та практичні дослідження молодих учених:* матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (Полтава, 14–15 травня 2024 р.). Полтава, 2024. С. 410–411.

Особистий внесок здобувача: полягає у визначенні та систематизації головних проблематик механізмів розбудови енергетичної сфери України.

31. **Салюк-Кравченко О.О.,** Семенець-Орлова І.А. До питання розбудови публічного управління у енергетичній сфері. *«Розвиток основних напрямів соціогуманітарних наук: проблеми та перспективи:* матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної конференції (Кам'янське, 16–17 травня 2024 р.). Кам'янське, 2024. С. 125–128.

Особистий внесок: полягає у висвітлені шляхів удосконалення механізму публічного управління в енергетичній сфері, в умовах відкритої військової агресії.

32. Салюк-Кравченко О.О. Публічне управління реформуванням паливно-енергетичного комплексу України. *Проблеми модернізації України: зб. наук. пр. Вип 17: Матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції «Розбудова інноваційних економіки, менеджменту та освіти в умовах нової соціальної реальності»* (Київ, 23–24 травня 2024 р.), Київ: МАУП, 2024. С. 144–146.

33. **Салюк-Кравченко О.О.,** Семенець-Орлова І.А. Проблеми розвитку паливно-енергетичного комплексу України. *Публічне управління та адміністрування в Україні: євроінтеграційний поступ:* матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю (Івано-Франківськ, 31 травня 2024 р.), Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2024. С. 253–256.

Особистий внесок: проаналізовано алгоритми розвитку управлінського аспекту паливно-енергетичного комплексу держави.

34. Saliuk-Kravchenko O.O. Legal framework for the renewable energy sector and mechanisms of its public administration implemented to ensure state's energy security. *ISC Global modern trends in research* (Riga, Latvia, May 30–31, 2024). Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2024. P. 188–191. DOI: https://doi.org/10.30525/978-9934-26-446-7-48

35. Saliuk-Kravchenko O.O. Mechanism of public administration of the renewable energy sector implemented to ensure state's energy security. *ISC Transformation of the Economic System in the Modern Context: Processes, Strategies, Technologies*: Conference Proceedings (Leipzig, Germany, May 30–31, 2024). Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2024. P. 99–102. DOI: https://doi.org/10.30525/978-9934-26-447-4-26

36. Saliuk-Kravchenko O.O. Theoretical foundations of the comprehensive mechanism of public administration in the energy security of the State. *ISC Activities of specialists in public administration and management amidst digitalization:* Conference Proceedings (Wloclawek, Poland, July 3–4, 2024). Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2024 P. 21–25. DOI: https://doi.org/10.30525/978-9934-26-464-1-5

37. Saliuk-Kravchenko O.O. Public administration mechanisms in ensuring energy security: the Russian-Ukrainian confrontation in the energy sector. *ISC Formation of a new economic area: methodology, theory, practices*: Conference Proceedings (Klaipeda, Lithuania, September 20–21, 2024). Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2024. P. 208–211. DOI: https://doi.org/10.30525/978-9934-26-471-9-60

38. Saliuk-Kravchenko O.O. Theoretical foundations of the managerial aspect of the problematic of the Russian Ukrainian confrontation in the energy sector. *ISC Features of public management and administration in the context of globalization* (Wloclawek, Poland, September 25–26, 2024). Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2024. P. 31–34. DOI: https://doi.org/10.30525/978-9934-26-487-0-7

39. Saliuk-Kravchenko O.O. Ukraine's energy independence in the current global security strategy. *ISC Scientific Area in the Context of Globalisation and Transformation:* Conference Proceedings (Riga, Latvia, October 4-5, 2024). Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2024. P. 27–30. DOI: https://doi.org/10.30525/978-9934-26-472-6-7

40. Салюк-Кравченко О.О. Концепція сучасних енергетичних безпекових стратегій розвитку. *Сталий розвиток: захист навколишнього середовища. Енергоощадність. Збалансоване природокористування:* матеріали VIII Міжнародного конгресу (Львів, 16–18 жовтня 2024 р.). Львів, 2024. С. 218. DOI: https://doi.org/10.56287/8285-40-1

41. Салюк-Кравченко О.О. Теоретико-фундаментальні основи розвитку енергетичної безпекової стратегії України у вимірі глобальної безпеки. *Міжнародні економічні відносини у глобальному та регіональному вимірі:* матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Ужгород, 18–19 жовтня 2024 р.) / М.М. Палінчак, В.П. Приходько, В.В. Химинець та ін. Львів-Торунь: Liha-Pres, 2024. С. 258–261. DOI: https://doi.org/10.36059/978-966-397-428-6-71

42. Saliuk-Kravchenko O.O. Guiding principles of international organizations' energy strategy doctrines in shaping global energy policy. *ISC Ensuring sustainable economic development in the context of globalisation challenges:* Conference Proceedings (Kielce, Poland, November 1–2, 2024). Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2024. P. 184–187. DOI: https://doi.org/10.30525/978-9934-26-495-5-46

43. Салюк-Кравченко О.О. Стратегії міжнародних організацій у формуванні нового світового порядку: світова енергетична політика. *Виклики формування нового світового порядку та шляхи реагування на них: економічний вимір:* матеріали круглого столу (Київ, 29 листопада 2024 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи, Г.П. Ситника. Київ: ННІПУДС КНУ ім. Т. Шевченка, 2024. С. 143–145.

44. Салюк-Кравченко О.О. Енергетичні стратегії міжнародних організацій в контексті прояву механізмів публічного управління. *Публічне управління в Україні: виклики та перспективи:* матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя, 29–30 листопада, 2024 р.). Львів–Торунь: Liha-Pres, 2024. С. 41–44.

45. Saliuk-Kravchenko O.O. Key features and types of international organizations shaping global energy security models through the prism of public administration mechanisms. *ISC Science, Technology, Innovation: Current Issues of Theory and Practice:* Conference Proceedings (Riga, Latvia, December 6-7, 2024). Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2024. P. 71–73. DOI: https://doi.org/10.30525/978-9934-26-498-6-20

46. Saliuk-Kravchenko O.O. On the study of legal component of the nuclear energy and nuclear industry development in the post-war energy system of Ukraine. *ISC «Theoretical foundations of law, public management and practice of their application»:* conference proceedings (Riga, Latvia, December 25–26, 2024). Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2024. P. 245–248. DOI: https://doi.org/10.30525/978-9934-26-526-6-57

47. Saliuk-Kravchenko O.O. The corporatization processes impact on the nuclear energy sector in the public administration aspect of the postwar energy system of Ukraine. *ISC Economic Transformation in the Context of Global Challenges: Current Issues:* Conference Proceedings (Klaipeda, Lithuania, February 7–8, 2025). Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2025. P. 209–212. DOI: https://doi.org/10.30525/978-9934-26-529-7-58

48. Салюк-Кравченко О.О. Теоретико-фахове підґрунтя імперативу національної енергетичної безпеки держав-лідерів світу. *Ефективні механізми господарювання в контексті сучасної економічної теорії:* матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя, 7–8 березня 2025 р.). Львів–Торунь: Liha-Pres, 2025. С. 257–262.

49. Saliuk-Kravchenko O.O. Theoretical and scientific study of nuclear energy development in the focus of the modern post-war energy system of Ukraine. *ISC Theoretical and practical aspects of the formation of scientific area:* Conference Proceedings (Riga, Latvia, March 21–22, 2025). Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2025. P. 110–114. DOI: https://doi.org/10.30525/978-9934-26-536-5-4

50. Салюк-Кравченко О.О. Індикатори визначення та світовий поділ держав-лідерів національних енергетик: глобальна енергетична безпека. *Актуальні проблеми менеджменту та публічного управління в сучасних глобалізаційних процесах:* збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції (Ірпінь, 25 березня 2025 р.). Ірпінь: ДПУ, 2025. С. 259–261.

51. Салюк-Кравченко О.О. Стратегічне управління національними енергетичними безпеками держав-лідерів світу: глобальні трансформаційні виклики. *Шевченківська весна – 2025: публічне управління та державна служба:* матеріали щорічної Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (Київ, 26 березня 2025 р.) / за заг. ред. Л.Г. Комахи, Г.П. Ситника. Київ: ННІПУДС КНУ ім. Т. Шевченка, 2025. С. 168–170.

52. Салюк-Кравченко О.О. Ефективна управлінська політика світових держав-лідерів в забезпеченні національної енергетичної безпеки. *Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку:* матеріали LV-ої Міжнародної науково-практичної конференції (Острава, Чехія, 7 квітня 2025 р.). Острава, Чехія: ВАДНД, 2025. С. 43–45.

53. Салюк-Кравченко О.О. Практичні особливості удосконалення механізмів публічного управління паливно-енергетичного комплексу держави. *Актуальні проблеми управління та адміністрування: теоретичні і практичні аспекти:*

матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції (Кам'янець-Подільський, 15 травня 2025р.)Кам'янець-Подільський: ЗВО«ПДУ»,2025. С.408–411.

54. Салюк-Кравченко О.О. Розвиток механізмів публічного управління в енергетиці як елемент забезпечення національної стійкості держави. *Наукові праці МАУП. Проблеми модернізації України, Випуск 1 (48). 2025. Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції «Розбудова інноваційних економіки, менеджменту та освіти в умовах нової соціальної реальності»* (Київ, 20–22 травня 2025 р.). Київ, 2025. С. 117–119.

55. Салюк-Кравченко О.О. Концептуальна візія розбудови механізмів публічного управління державних інституцій у сфері енергетики. *Форсайт розбудови України: стратегічні імпульси сталого розвитку в економіці, менеджменті, маркетингу та публічному управлінні:* матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя, 27 травня 2025 р.). ТДАУ ім. Д. Моторного. Запоріжжя, 2025. С. 378–380.

56. Салюк-Кравченко О.О. Організаційно-теоретичні аспекти реформування механізмів публічного управління в енергетичній галузі України. *Публічне управління та адміністрування в Україні: євроінтеграційний поступ:* матеріали II-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції (Івано-Франківськ, 30 травня 2025 р. / Т.1. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2025. С. 190–194.

АНОТАЦІЯ

Салюк-Кравченко О. О. Розвиток механізмів публічного управління у сфері енергетичної безпеки в сучасній Україні. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 «Механізми державного управління». – ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом». – Київ, 2026.

У дисертації здійснено теоретичне та науково-практичне обґрунтування розвитку механізмів публічного управління у сфері забезпечення енергетичної безпеки України в умовах глобальних викликів, воєнних загроз та післявоєнного відновлення.

Узагальнено концептуальні підходи до визначення енергетичної безпеки та запропоновано модель публічного управління, що охоплює центральний, регіональний і місцевий рівні з визначенням їх функцій і механізмів координації. Наукова новизна полягає в уточненні сутності публічного управління у сфері енергетичної безпеки як інтегрованої діяльності суб'єктів управління, спрямованої на забезпечення стійкості енергетичної системи; структуризації рівнів управління та систематизації механізмів реалізації державної політики у паливно-енергетичній сфері.

Обґрунтовано, що ефективність публічного управління енергетичною безпекою забезпечується диверсифікацією енергетичних ресурсів, розвитком відновлюваної та атомної енергетики, підвищенням енергоефективності, впровадженням інноваційних технологій, інтелектуальних мереж і систем накопичення енергії, а також формуванням сприятливого інвестиційного та

регуляторного середовища. Встановлено, що в умовах воєнного стану відбулося посилення державного регулювання, централізація управлінських рішень, розвиток антикризового адміністрування та пріоритетний захист критичної енергетичної інфраструктури.

Проаналізовано трансформацію інституційної системи управління енергетичною безпекою України, функції та взаємодію Міністерства енергетики України, НКРЕКП, Ради національної безпеки і оборони України, НАК «Нафтогаз України», інших державних органів, регіональної влади, приватного сектору та громадянського суспільства. Доведено зростання значення кризових штабів, оперативної координації та міжнародного партнерства у забезпеченні стійкості й відновленні енергетичної інфраструктури.

Досліджено історичну трансформацію основних галузей паливно-енергетичного комплексу та вплив державної політики, нормативно-правового регулювання й інституційних змін на його розвиток. Систематизовано внутрішні, внутрішньодержавні, міжнародні та перспективно-стратегічні механізми забезпечення енергетичної безпеки в умовах військової агресії російської федерації. Запропоновано авторське визначення поняття «державний енергетичний тероризм» як окремого виду цілеспрямованих загроз паливно-енергетичному комплексу.

Сформульовано рекомендації щодо вдосконалення стратегічного, нормативно-правового та інституційного забезпечення енергетичної безпеки України, диверсифікації енергогенерації, підвищення стійкості енергетичної системи та відновлення енергетичної інфраструктури у воєнний і післявоєнний періоди.

Ключові слова: механізми державного управління; глобальна, національна та регіональна енергетична безпека; комплексний, новітньо-прикладний та адаптивно-динамічний безпекові типи механізмів управління; реалізація та формування енергетичних політик та стратегій; сталий розвиток та системно-енергетична відбудова; модернізація, цифровізація та енергетична трансформація; енергетична дипломатія; транскордонне енергетичне співробітництво; традиційна, відновлювальна, новітня, альтернативна види енергетик; енергоефективність та енергетична незалежність; енергетичні ризики та загрози; енергетична криза, акти енергетичного тероризму; функціонування паливно-енергетичний комплексу в умовах воєнного часу; післявоєнний період розбудови енергетичного комплексу.

ABSTRACT

Salyuk-Kravchenko O.O. The Development of Public Management Mechanisms in the Field of Energy Security in Modern Ukraine. – *Qualifying scientific work on manuscript rights.*

Dissertation for the degree of Doctor of Science in Public Administration in the specialty 25.00.02 “Mechanisms of Public Administration”. – Private Joint-Stock Company “Higher Education Institution “Interregional Academy of Personnel Management”. – Kyiv, 2026.

The dissertation provides a theoretical and scientific-practical substantiation of the development of public administration mechanisms in the field of ensuring Ukraine’s energy security amid global challenges, wartime threats, and post-war recovery.

Conceptual approaches to defining energy security are generalized, and a public administration model encompassing the central, regional, and local levels is proposed, with their respective functions and coordination mechanisms identified. The scientific novelty of the study lies in clarifying the essence of public administration in the field of energy security as an integrated activity of public administration actors aimed at ensuring the resilience of the energy system; structuring the levels of governance; and systematizing the mechanisms for implementing state policy in the fuel and energy sector.

It is substantiated that the effectiveness of public administration in the field of energy security is ensured through the diversification of energy resources, the development of renewable and nuclear energy, improvements in energy efficiency, the introduction of innovative technologies, smart grids and energy storage systems, as well as the creation of a favorable investment and regulatory environment. It is established that, under martial law, state regulation has intensified, managerial decision-making has become more centralized, crisis administration has been further developed, and the protection of critical energy infrastructure has been prioritized.

The transformation of Ukraine's institutional system for energy security governance is analyzed, along with the functions and interaction of the Ministry of Energy of Ukraine, the National Energy and Utilities Regulatory Commission (NEURC), the National Security and Defense Council of Ukraine, NJSC Naftogaz of Ukraine, other public authorities, regional authorities, the private sector, and civil society. The growing importance of crisis response headquarters, operational coordination, and international partnerships in ensuring resilience and restoring energy infrastructure is demonstrated.

The historical transformation of the main sectors of the fuel and energy complex and the impact of state policy, legal and regulatory frameworks, and institutional changes on its development are examined. Internal, intrastate, international, and forward-looking strategic mechanisms for ensuring energy security in the context of the military aggression of the Russian Federation are systematized. An authorial definition of the concept of "state energy terrorism" is proposed as a distinct form of deliberate threats targeting the fuel and energy complex.

Recommendations are formulated for improving the strategic, legal and regulatory, and institutional frameworks for ensuring Ukraine's energy security, diversifying energy generation, enhancing the resilience of the energy system, and restoring energy infrastructure during the wartime and post-war periods.

Keywords: state governance mechanisms; global, national, and regional energy security; comprehensive, cutting-edge applied, and adaptive-dynamic security-oriented governance mechanisms; implementation and formulation of energy policies and strategies; sustainable development and systemic energy reconstruction; modernization, digitalization, and energy transformation; energy diplomacy; cross-border energy cooperation; traditional, renewable, cutting-edge, and alternative energy sources; energy efficiency and energy independence; energy risks and threats; energy crises and acts of energy terrorism; the functioning of the fuel and energy complex under wartime conditions; the latest postwar period of energy development.

Наклад 100. Папір офсетний. Ум.-др. арк. 1,9.
Підписано до друку 05.10.2026. Замовлення 232.

Надруковано в «МП Леся».
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи серія ДК № 892 від 08.04.2002.

«МП Леся»
03148, Київ, а/с 115.
Тел./факс: (066) 60 50 199, (068) 126 49 26
E-mail: lesya3000@ukr.net